

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความหมาย หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็น สาระสำคัญตามลำดับ เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 1.1 นโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.2 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัย

- 2.1 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 2.2 ความมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย
- 2.3 ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย
- 2.4 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 2.5 การศึกษาปฐมวัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2.6 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 2.7 หลักการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. สภาพบรรยากาศการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 3.1 ความสำคัญของบรรยากาศการเรียนการสอน
- 3.2 การจัดสภาพบรรยากาศและการเรียนการสอน
- 3.3 บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 งานวิจัยในประเทศ
- 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการบริการสาธารณะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์สุขของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ราชการส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมีอยู่ 5 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่จัดการศึกษาอบรม ปกป้องตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นรัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง ให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น มีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง มีอำนาจเป็นของตนเองโดยเฉพาะ สำหรับการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่น (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคนอื่นๆ. 2546 : 3)

นโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวนโยบายของรัฐต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพปัญหา ความต้องการของประชาชน สถานะเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในตำบลนั้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะสูงสุดต่อประชาชนภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 3)

1. บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2550 ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 289 ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติการจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

2. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้มีคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการศึกษา

2.1 การจัดการศึกษาในระบบ อาทิ การจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนหรือปฐมวัย การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการศึกษาสงเคราะห์

2.2 การศึกษานอกระบบ อาทิ การบริการการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอและการจัดการศึกษาระดับเขต งานห้องสมุดประชาชน เป็นต้น

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 41 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาตามความพร้อมเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น และมาตรา 42 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. นโยบายของคณะรัฐมนตรี ซึ่งแถลงต่อรัฐสภา ในวันจันทร์ที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2551 นโยบายการศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนองค์กรทางศาสนาและเอกชนจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

5. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนรวมทั้งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศสามารถบริหารงบประมาณ ได้อย่างคุ้มค่า

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความเป็นมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติสิทธิของประชาชนในด้านการศึกษาและการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอบรมตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น ซึ่งรัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง ให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

มีอิสระในการกำหนดคน นโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง มีอำนาจเป็นของตนเองโดยเฉพาะ สำหรับการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2545 : 33)

กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารการปกครองท้องถิ่น จึงได้จัดทำแนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 – 2559 ขึ้น โดยได้จัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้ง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อีกทั้งพระราชบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละประเภท โดยครอบคลุมภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดและพัฒนาศึกษาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับศักยภาพ ตามความพร้อมและตรงตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ แต่ละแห่งให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีมาตรฐาน สามารถพัฒนาศักยภาพคนของท้องถิ่นให้มีคุณภาพต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 31)

ประจักษ์ ปานอินทร์ (2551: 4 -11) กล่าวถึงความเป็นมาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นใหม่ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยที่มีบทบาทภารกิจสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการพัฒนาและให้คำปรึกษาแนะนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การบริหารงานบุคคลการเงินการคลัง และการบริหารจัดการ เพื่อให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการให้บริการสาธารณะ ทั้งนี้อำนาจหน้าที่และโครงสร้างส่วนราชการ ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นไปตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2545

หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 – 2559 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นดังนี้

ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบกรงานอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และมีความสำนึกในความเป็นไทย

3. การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพเป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการ อาชีพเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดการส่งเสริมกีฬานันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชนเป็นการจัดและ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการกิจกรรมเด็กและเยาวชนแก่เด็ก และ เยาวชน ประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5. การจัดการด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยของท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทาง ร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความ รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตร อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์เป็น ไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้าน ปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและ คำนำถึงการมีส่วนร่วมการสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัด การศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและ ฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้าน สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬา นันทนาการ และ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้องใช้เวลาว่างให้เป็นประ โยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาสผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีงานทำไม่เป็นภาระแก่สังคม

7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

การดำเนินงานจัดการศึกษาท้องถิ่น

เนื่องจากนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2545 – 2559) เป็นการจัดทำภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท เพื่อให้ครอบคลุมภารกิจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถนํานโยบายที่เหมาะสมกับศักยภาพความต้องการและความพร้อมไปปฏิบัติได้ โดยกระทรวงมหาดไทยได้เสนอแนะยุทธศาสตร์การนำแผนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความพร้อมและศักยภาพ เมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ

1.1 การดำเนินการจัดการศึกษาเอง โดยดำเนินการได้ 2 กรณี คือ

1.1.1 ดำเนินการจัดตั้งสถานศึกษาเองภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1.2 ดำเนินการรับถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาที่รัฐบาลจะถ่ายโอนภารกิจ การศึกษาของรัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารการจัดการศึกษา

สำหรับการดำเนินการทั้ง 2 กรณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องผ่านการประเมินความพร้อมที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ต้องดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

1.2 การดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ โดยเข้าไปมีส่วน

ร่วมในการบริหารจัดการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทรัพย์สินอื่นๆ รวมทั้งการเสนอแนะ และร่วมพัฒนาการศึกษา

การพิจารณาความพร้อมในการจัดการศึกษา

พิจารณาจากลักษณะและการแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

1. ลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาอยู่แล้ว ดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ตามความต้องการของประชาชน

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ได้จัดการศึกษา ดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความเหมาะสม ความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้ ภายใต้การประเมินความพร้อมตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นกฎกระทรวง

2. การแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนดกรอบภารกิจ การจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

2.1 กลุ่มความพร้อมสูง ควรดำเนินการกิจ

2.1.1 การศึกษาก่อนพื้นฐาน

2.1.2 การศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.3 การส่งเสริมอาชีพ / การศึกษานอกระบบ

2.1.4 กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ

2.1.5 บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 กลุ่มความพร้อมปานกลาง ควรดำเนินการกิจ

2.2.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน (การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา)

2.2.2 การส่งเสริมอาชีพ / การศึกษานอกระบบ

2.2.3 กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ

2.2.4 บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 กลุ่มความพร้อมต่ำ ควรดำเนินการกิจ

2.3.1 การส่งเสริมอาชีพ / การศึกษานอกระบบ

2.3.2 กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ

2.3.3 บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.4 ร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดการศึกษาพิจารณาจาก

3.1 ความต้องการและข้อคิดเห็นของประชาชน ในท้องถิ่น

3.2 ความคิดเห็นของสภาท้องถิ่น

3.3 ข้อมูลข้อเท็จจริง (จำนวน โรงเรียน จำนวนเด็ก สภาพที่ตั้ง ฯลฯ)

3.4 ข้อคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่จะโอน

3.5 ศักยภาพของท้องถิ่น (คน เงิน วัสดุ การจัดการ)

คน ได้แก่ ศักยภาพในการบริหารการศึกษาของนักบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอัตรากำลังบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เงิน ได้แก่ รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น จะเพิ่มขึ้น และได้รับอุดหนุนจากรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนได้รับสนับสนุนองค์กรต่าง ๆ

วัสดุ ได้แก่ ความต้องการทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ที่มีที่จะรับโอน ที่จะให้มี ให้เป็น ให้เกิด ที่จะขอสนับสนุน

การจัดการ ได้แก่ ศักยภาพของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ ความสามารถ วิสัยทัศน์ ต่อการจัดการศึกษาและการจัดการ
โครงสร้างการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาระดับความพร้อมและศักยภาพแล้วจะ
นำแผนนโยบายตามกรอบภารกิจซึ่งสอดคล้องกับระดับความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
มาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และหรือแผนการปฏิบัติการจัดการศึกษา
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ครอบคลุมภารกิจตามกฎหมาย ครอบคลุม
กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่อย่างทั่วถึง
2. ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการตาม
แผน และร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผน
3. ใช้แผนเป็นแนวทางในการบริหารกิจการ และสนองตอบปัญหาและความ
ต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

4. การกำหนดกิจกรรมโครงการในแผน ต้องมุ่งหลักความเป็นไปได้และประโยชน์สูงสุดที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับ

การประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง

ใช้สื่อและวิธีการทุกรูปแบบที่จะชี้แจงให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชน ให้รู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือจากทุกฝ่าย

การระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกฝ่าย

สร้างความตระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่กลไกทางสังคมทุกส่วน ทั้งกลุ่มประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นทุกรูปแบบ ทั้งการสนับสนุนกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ตลอดจนความคิดเห็นหรือการติดตามตรวจสอบเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ บังเกิดผลเป็นรูปธรรม

การเตรียมความพร้อมในการรับผิดชอบจัดการศึกษา

โดยการปรับ โครงสร้างการบริหาร กิจกรรม การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ กรอบความคิด และพัฒนาเทคนิคการบริหารจัดการศึกษาให้บุคลากรของท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนจัดระบบนิเทศประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิผล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2545 : 15-17)

สรุป การจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 – 2559 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ โดยการจัดการศึกษาด้านปฐมวัย จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต จัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพเป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน จัดการส่งเสริมกีฬานันทนาการ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศึกษา นันทนาการกิจกรรมเด็กจัดการด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยของท้องถิ่น

การจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัย

ความหมายของการศึกษาปฐมวัย

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาปฐมวัยไว้อย่างหลากหลาย มีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน อันเป็นผลมาจากความเชื่อและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังต่อไปนี้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 17-24) กล่าวว่าการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การดูแลและการศึกษาที่จัดให้กับเด็กแรกเกิดถึงอายุ 8 ปีการศึกษาอนุบาลเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 44) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัย หมายถึง การดูแลและการศึกษาที่จัดให้กับเด็กแรกเกิดถึงอายุ 6 ปีเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาการในเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบการจัดการเด็กในที่นี้รวมถึงการจัดการศึกษาแบบที่เป็นทางการ (Formal Group Settings) และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group Settings) เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคตและการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคลและสังคม ให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งทางกาย สติปัญญา จิตวิญญาณ รวมทั้งทักษะการดำรงชีวิตทั้งหมด โดยมีการบูรณาการทั้งรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้

นารี ปะ (2553: 33) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยคือการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาการ ในเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ขวบหรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการเด็กในที่นี้รวมถึงการจัดการศึกษาทางเป็นทางการ (Formal Group Settings) และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal Group Settings) เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต

สรุปได้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือ ดูแลและสนับสนุน แก่ครอบครัวและผู้ปกครองที่สืบเนื่องมาจากปัญหาการทำงานของผู้ปกครองปัญหาครอบครัว และการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้บริการการศึกษาต้องครอบคลุมการดูแลเด็กการอนุบาลศึกษา ถูกผนวกไปเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปฐมวัยผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยจะต้องมีความรู้ ทั้งทางด้านการศึกษาปฐมวัยพัฒนาการของเด็กและการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง โดยสอดคล้องกับงาน และภาระกิจที่จัดขึ้น ในสถานเลี้ยงเด็ก โรงเรียนเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาล

ความมุ่งหมายการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี จัดขึ้นสำหรับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็ก ใช้เป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก ตลอดจนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม

ให้กับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี โดยมุ่งส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 3)

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพดี
2. ใช้วัยวะของร่างกายได้คล่องแคล่วประสานสัมพันธ์กัน
3. มีความสุขและแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย
4. รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
5. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
6. สื่อความหมายและใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย
7. สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัว

ความมุ่งหมายของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้บัญญัติให้ความหมายว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ. 2546 : 13)

กฤษยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 5) กล่าวถึงความมุ่งหมายการจัดการศึกษาปฐมวัยว่าเป็นการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากรองผลผลักดันของสังคมและความต้องการของสังคม ทำให้เกิดการจัด โครงการบริการต่าง ๆ กันทั้งเพื่อการดูแลและการศึกษา ซึ่งในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ

1. บริการให้การดูแลและเลี้ยงดูเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ
2. ให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการปรับตัวเข้ากับสังคม ทักษะทางปัญญาและพัฒนาการในทุกด้าน
3. จัดเป็นบริการเพื่อการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เด็กยากจน ให้ได้รับการศึกษาการดูแลสุขภาพ การดูแลฟัน โภชนาการและการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง

การศึกษาปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาการในเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง8ขวบหรือชั้นประถมศึกษาปีที่3การจัดการเด็กในที่นี้รวมถึงการจัดการศึกษาทางเป็นทางการ (Formal group settings) และการจัดการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal group settings) เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในอนาคต (นิตยา ประพฤตกิจ. 2539 : 24)

โดยสรุป ความมุ่งหมายของการศึกษาเป็น การส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน มีความสนใจและความถนัดที่ไม่เหมือนกัน

ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เนื่องจากเด็กระดับปฐมวัย ที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปีจะเป็นช่วงอายุที่สามารถพัฒนาความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ได้อย่างเต็มที่ หากไม่ได้รับการพัฒนาส่งเสริมในช่วงนี้อาจจะมีผลทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างเชื่องช้าซึ่งจะกระทบต่อความเจริญเติบโตในอนาคตดังที่นักจิตวิทยาเสนอแนวคิดไว้ เช่น ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) กล่าวว่า“วัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์คือ ระยะ 5 ปีแรกของคนเรา ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับในตอนต้นของชีวิต จะมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเรตลอดจนถึงวาระสุดท้าย โดยเชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูในระยะปฐมวัยนั้นจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต และ โจ แอล ฟรอสท์ (Joe L. Frost) ได้เสนอว่า “เด็กในช่วง 4-5 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงที่ความเจริญงอกงามทางด้านร่างกายและจิตใจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดนอกจากนี้ยังมีความรู้สึกที่ไวต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก” (นภเนตร ธรรมบวร. 2542 : 44)

การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นรากฐานของชีวิตมนุษย์ และมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเราเป็นอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กปฐมวัยควรเริ่มต้นตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ซึ่งนักการศึกษาและนักจิตวิทยามีความคิดเห็นตรงกันว่าพัฒนาเด็กในวัยนี้เป็นช่วงเวลาสำคัญสำหรับการพัฒนาทางสมองของบุคคล โดยเฉพาะระบบประสาทและเซลล์สมองจะเจริญโตประมาณ ร้อย 70-80 ของผู้ใหญ่และการศึกษาในช่วงวัยนี้เป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กได้เจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพ โดยให้การอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตหรือเรียกว่า Educare พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 13 (1) กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมสติปัญญา และบุคลิกภาพ นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ.2545-2549 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ 5 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 4)

1. การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ช่วงปฐมวัย และต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. หลักวิชาการและการวิจัยได้แสดงว่าปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสม สามารถเปลี่ยนโครงสร้างและประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้เวลาที่สำคัญและจำเป็น ที่สุดในการพัฒนาสมองคือในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต

3. การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว จำเป็นต้องเริ่ม พัฒนาตั้งแต่ปฐมวัยโดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักและชุมชนเป็นฐานที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกขั้นตอน

4. แนวคิดในการพัฒนาเด็กเพื่อให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลนับตั้งแต่ปฏิสนธิ จวบจนเจริญวัยจำเป็นต้องมีการตื่นตัวและผนึกกำลังกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันส่งเสริม ครอบครัวให้พ่อแม่มีความรักความรู้สามารถเลี้ยงดูบุตรหลายได้ถูกวิธี

5. ผู้ดูแลเด็ก ครู รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็ก ปฐมวัยให้เจริญเติบโต พัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์บุคคลเหล่านี้ต้องมีหลักวิชาและทักษะต้องการ ในการเลี้ยงดูเด็ก

สรุปความสำคัญของการศึกษาเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการ เรียนรู้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัยด้วยการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ให้เด็กได้พัฒนาตามศักยภาพของตนเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคตเป็นคนดี คนเก่งมีความสุขและเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพสามารถดำรงวิถีชีวิตในสถานการณ์การ เปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทัน

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัย

ในอดีตที่ผ่านมามีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษา ในระดับปฐมวัย สรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 26)

1. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตามโครงสร้างเดิมก่อนเปลี่ยนแปลง โครงสร้างใหม่ ได้ดำเนินการจัดเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการจัดการศึกษาใน ระบบโรงเรียนให้แก่เด็กก่อนเกณฑ์ภาคบังคับกับกลุ่มอายุ 4-6 ปีโดยจัดประสบการณ์ต่างๆ เพื่อ เสริมสร้างให้เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ เพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนในระดับประถมศึกษาซึ่งในระยะแรกจัดเป็น 2 หลักสูตร คือ

หลักสูตรอนุบาล 2 ปีและหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปีและในปีการศึกษา 2539 ได้ยกเลิกหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี และใช้หลักสูตรอนุบาล 2 ปีโดยรับเด็กที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 4 ปีขึ้นไปและกรณีที่โรงเรียน มีความพร้อมรวมทั้งชุมชนต้องการให้มีการจัดหลักสูตรอนุบาล 3 ปีโดยเริ่มรับเด็กอายุ 3 ปี จะต้อง ขออนุญาตจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

1.2 กรมการศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยนอกระบบ โรงเรียน โดยจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์ที่จะเข้ารับการศึกษาภาค บังคับตามกฎหมายทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปี จนถึงย่างเข้าปีที่ 6

1.3 กรมการศึกษาคำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยในระบบโรงเรียน ใน โรงเรียนสาธิตของวิทยาลัยครู โดยจัดให้แก่เด็กอายุ 3-6 ปี ในหลักสูตรอนุบาล 3 ปี หลักสูตรอนุบาล 2 ปีและหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปีเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเป็น การแบ่งเบาภาระของอาจารย์และข้าราชการในวิทยาลัยครูรวมทั้งเป็นแหล่งฝึกงานสำหรับนักศึกษา วิทยาลัยครูวิชาเอกอนุบาลนอกจากนั้นยังเป็นที่ศึกษาเกี่ยวกับความเจริญเติบโตและการพัฒนาการของ เด็ก

1.4 กรมสามัญศึกษามีกองการศึกษาพิเศษเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษา สงเคราะห์และการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในระบบ โรงเรียนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน คือการศึกษาสำหรับเด็กขาดโอกาสที่จะเรียนใน โรงเรียนปกติและการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นการศึกษา สำหรับผู้ขาดโอกาสเนื่องจากความพิการทางด้านต่างๆ รวมทั้งการศึกษาสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง ในโรงพยาบาลการจัดการศึกษาจะจัดในลักษณะหลักสูตรอนุบาล 2 ปี และหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาโดยใช้เกณฑ์การจัดของกรม สามัญศึกษา

1.5 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ในระบบ โรงเรียนจัดให้แก่เด็กวัยก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับกลุ่มอายุ 3-5 ปีโดยจัดประสบการณ์ ให้นักเรียนมีความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมสติปัญญาและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา เช่น โรงเรียนอนุบาลของเอกชนต่างๆ

2. ส่วนราชการอื่น ที่ร่วมจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมีหลายหน่วยงานดังนี้

2.1 กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน่วยงานที่ดำเนินการดังนี้

2.1.1 กรมการปกครองโดยมีสำนักงานการศึกษาท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้แก่เด็กวัย 4-5 ปี หรือเด็กวัยก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ในเขตเทศบาลและเมืองพัทยาเพื่อพัฒนาการเตรียมความพร้อมทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์

สังคมและความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาต่อไป โดยจัดเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรอนุบาล 2 ปี และหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี

2.1.2 กรมตำรวจ โดยมีกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้ประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวกดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยจัดให้กับเด็กอายุ 3-6 ปี ในหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปีมุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กวัยก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชนยากจน ไกลคมนาคมและส่งเสริมสุขภาพอนามัยตลอดจนโภชนาการที่ถูกต้องในเด็ก 2) จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยจัดการบริการด้านการศึกษาให้แก่เด็กอายุ 2-6 ปีที่ไม่สามารถรับบริการศึกษาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยตรงในเขตพื้นที่ที่เป็นจังหวัดชายแดนและกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่หรือพื้นที่เป้าหมายเพื่อความมั่นคงตามแผนมหาดไทยแม่บทฉบับที่ 4 การจัดบริการนี้จะอยู่ในรูปของสถานสงเคราะห์เด็กก่อนวัยเรียน ในลักษณะศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

2.1.3 กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมี 2 รูปแบบ คือ 1) จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน จัดให้แก่เด็กอายุ 3-6 ปีในโรงเรียนหมู่บ้านชาวไทยต่างวัฒนธรรมและสถานสงเคราะห์เด็กเป็นการดูแลเด็กกำพร้าหรือเด็กถูกทอดทิ้ง โดยจัดเป็นหลักสูตรอนุบาล 2 ปีและหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี สำหรับหน่วยงานที่จัดได้แก่กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น 2) จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการให้การเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กที่มีปัญหาด้านการเลี้ยงดูจากพ่อแม่และเด็กพิการ โดยจัดตั้งสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนให้การอุปการะทั้งชายและหญิงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี ซึ่งหน่วยงานที่ดำเนินการ คือ กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กองนิคมสร้างตนเอง กองสงเคราะห์ชาวเขา และกองบริการชุมชน

2.1.4 กรมการพัฒนาชุมชน มีกองพัฒนาสตรีเด็กและเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนอกระบบโรงเรียนโดยดำเนินการพัฒนาเด็กในชนบทตั้งแต่อายุแรกเกิด ถึงอายุ 6 ปี โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 2 รูปแบบ คือ 1) การพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการสนับสนุน โดยให้ชุมชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบล หมู่บ้านเพื่อรับเลี้ยงดูเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี โดยจัดให้มีผู้ดูแลเด็กทำหน้าที่เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กและได้รับค่าตอบแทนจากกรมการพัฒนาชุมชน ผู้ปกครอง และ/หรือชุมชน ในอัตราส่วนผู้ดูแลเด็ก 1 คนต่อเด็ก 20-25 คนและคณะกรรมการพัฒนาเด็กเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้การควบคุมดูแลของกรมการพัฒนาชุมชนและกรมการสภาตำบล 2) การพัฒนาเด็กนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการงานพัฒนาเด็กตั้งแรกเกิดถึงอายุ 6 ปีที่ขาดโอกาสเข้ารับการศึกษาในศูนย์ให้มีโอกาสได้รับการพัฒนา

เช่นเดียวกับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมุ่งให้องค์กรท้องถิ่น อาสาสมัคร พ่อแม่ผู้ปกครอง หรือ บุคคลในครอบครัวเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม

2.2 กรุงเทพมหานครดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยเป็น 2 รูปแบบ คือ

2.2.1 การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยมีสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยเพื่อให้เด็กที่มีอายุ 5 ปี (ก่อนเกณฑ์บังคับ 1 ปี) ได้รับการดูแลในการพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยเด็กที่บิดามารดาฐานะยากจน ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับปฐมวัยโดยจัดเป็นหลักสูตรเด็กเล็ก 1 ปี

2.2.2 การจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนมีสำนักพัฒนาชุมชนและสำนักอนามัย เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดบริการให้สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ฅูนย์บริการสาธารณสุข และ ศูนย์พัฒนาเด็กในชุมชนแออัด

2.3 กระทรวงสาธารณสุข โดยกอง โภชนาการกรมอนามัยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนอกระบบโรงเรียน ได้ให้ความสำคัญในด้านสุขภาพกายและจิตใจของเด็กวัยก่อนเรียนรวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้สมวัยเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน ได้จัดตั้งศูนย์โภชนาการเด็กเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะโภชนาการในเด็ก โดยรับเด็กอายุ 2-5 ปี

2.4 ทบวงมหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในระบบ โรงเรียนในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยเป็น 2 ลักษณะ คือ ให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3-5 ปี (6 ปี) ในรูปแบบของชั้นอนุบาลในโรงเรียนสาธิต และชั้นเตรียมประถมศึกษาหรือชั้นเด็กเล็ก ให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 5-6 ปี ในรูปของชั้นเด็กเล็ก ใช้เวลาในการจัด 1 ปี

2.5 องค์กรเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้นตั้งแต่ร่าง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งคณะรัฐมนตรีในขณะนั้นได้อนุมัติให้จัดตั้งสภาองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนขึ้นประกอบด้วยองค์กรสมาชิก 50 องค์กร ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มองค์กรต่างๆ ได้แก่ มูลนิธิเด็ก มูลนิธิการพัฒนาเด็ก พิริยานุเคราะห์มูลนิธิ สหทัยมูลนิธิสมาคมสงเคราะห์เด็กกำพร้าแห่งประเทศไทย มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมมูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทยมูลนิธิมิตรมวลเด็กโสละมูลนิธิแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์มูลนิธิภราดร บำเพ็ญเพื่อเด็กกำพร้าบ้านศรีธรรมราชโรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียนหน่วยฝากเลี้ยง เป็นต้น โดยมีเป้าหมายหลักในการทำงานเพื่อพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงทั้งเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทารุณกรรม ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

2.6 องค์การระหว่างประเทศให้ความสำคัญสนับสนุนด้านเงินทุน วิชาการ และเทคโนโลยี ต่างๆแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทยเพื่อดำเนินการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนด้วย เช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของหน่วยงานต่างๆมีจุดประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน คือต้องการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคมและสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ และให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาและให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองโดยผ่านทางเด็ก ส่วนกิจกรรมที่จัดในสถานเลี้ยงเด็กนั้นมีความแตกต่างกันบ้างขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และลักษณะ หน่วยงานที่จัด เช่น โครงการฝึกฝนอบรมเด็กก่อนวัยเรียนของกรมการฝึกหัดครูนอกจากจะมี จุดประสงค์เพื่อพัฒนาเด็ก เผยแพร่การเลี้ยงดูเด็กในชนบทชกุง ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชนแล้วยังเป็นการให้สถานศึกษาฝึกหัดครูให้ได้ศึกษาค้นคว้าฝึกหัดการจัดการเรียนการสอนของเด็ก ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆหรือกรมประชาสงเคราะห์ซึ่งมุ่งเน้นหมู่บ้านชาวไทยต่างวัฒนธรรมและ สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าหรือเด็กถูกทอดทิ้งส่วนศูนย์โภชนาการเด็กของกรมอนามัยเน้นในเรื่อง สุขภาพและโภชนาการ เป็นต้น

การศึกษาปฐมวัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชไมมณ ศรีสุรกันย์ (2552 : 12) กล่าวถึงการศึกษาปฐมวัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่า กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยมีศูนย์ปฐมวัยทั่วประเทศ จำนวน 5,666 แห่ง ครูผู้ดูแลเด็ก 37,661 คน นักเรียน 744,810 คนที่จะจัดการศึกษาในระดับนี้หรือศูนย์เด็กเล็กทั่วประเทศเพื่อขยายโอกาสการได้รับการศึกษาให้ครอบคลุมและกว้างเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการ ช่วยเหลือและทำหน้าที่ประสานส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่นเป็นการดำเนินการตาม แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการจัดการพัฒนาของชาติ ไปยังท้องถิ่นมากขึ้น ตามที่ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรม ของรัฐพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้ในมาตรา 41 ว่า องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสมและ ความต้องการภายในท้องถิ่น และมาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมิน ความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและ ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐาน การศึกษารวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนรู้ได้จากการ ได้ยินการสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน จึงขอนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยลำดับ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 30-34)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบนีโอฮิวแมนนิส (Neo-Humanist Education)

นีโอฮิวแมนนิสเชื่อว่าแนวคิดนี้จะพัฒนาให้คนสมบูรณ์โดยเน้นด้านร่างกาย จิตสำนึก จิตใต้สำนึกและจิตเหนือสำนึกนั่นคือเด็กจะต้องมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงสวยงามด้วยการส่งเสริมให้ออกกำลังกาย รวมถึงการพัฒนาด้านอารมณ์ และสติปัญญาควบคู่ไปด้วยเพื่อให้ถึงเป้าหมายความเป็นคนที่สมบูรณ์กิจกรรมของนีโอฮิวแมนนิสจะต้องสอดคล้องกับหลัก 4 ข้อคือ กลิ่น สมองท่าการประสานของเซลล์สมอง ภาพพจน์ต่อตนเอง และการให้ความรัก

2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวอลดอร์ฟ (Waldorf Education)

วอลดอร์ฟเน้นการศึกษาเรื่องมนุษย์และความเชื่อมโยงของมนุษย์กับโลกและจักรวาลการเชื่อมโยงทุกเรื่องกับมนุษย์ไม่ใช่ให้มนุษย์ยึดตนเองแต่เป็นการสอนให้มนุษย์รู้จักจุดยืนที่สมดุลของตน ใน โลกมนุษย์ปรัชญาเน้นความสำคัญของการสร้างความสมดุลใน 3 วิถีทาง คือ ใจและสติปัญญา (HAND-HEART-HEAD) ของเด็กที่แตกต่างกันตามวัยดังนั้นการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจึงยึดหลักการทำซ้ำเด็กควร ได้มีโอกาสทำสิ่งต่างๆซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนการกระทำนั้นซึมลึกลงไปในร่างกายและจิตจนเป็นนิสัย

3. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี (Maria Montessori. 1870-1952)

จุดเด่นของมอนเตสซอรีคือการให้เด็กเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้ อุปกรณ์แต่ละชิ้นมีจุดมุ่งหมายการใช้เฉพาะทุกชิ้นผ่านการพิสูจน์แล้วว่าเด็กชอบสนใจ และเหมาะสมกับพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของเด็กครอบคลุมหลักสูตรพื้นฐานสำหรับเด็กวัย 3-6 ปีที่มอนเตสซอรีกำหนดไว้ทั้ง 3 กลุ่มหลักคือ การจัดการศึกษาทางด้านทักษะกลไก การศึกษาทางด้านประสาทสัมผัส และการเตรียมสำหรับการเขียนและคณิตศาสตร์

4. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบไฮสโคป (High/Scope Curriculum)

ไฮสโคปคือ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็กการเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดใน โปรแกรมที่พัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้แบบลงมือกระทำหมายถึงการเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิดและเหตุการณ์จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเององค์ประกอบของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ได้แก่ การเลือกและการตัดสินใจสื่อ การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ภาษาจากเด็ก และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่

5. การสอนภาษาโดยองค์รวม (Whole Language Approach)

การสอนภาษาโดยองค์รวม เกิดจากแนวความคิดของนักการศึกษาและนักภาษาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการคิดและภาษาของเด็กในบริบททางสังคมวัฒนธรรมการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ตอบสนองธรรมชาติและเหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย หลักการเหล่านี้เมื่อนำมาเป็นแนวคิดในการปรับเปลี่ยนการสอนภาษาจะทำให้เด็กมีความสนใจ เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ภาษาได้ดีขึ้นเพราะสิ่งที่เรียนมีความหมายและไม่เกิดความรู้สึกว่าการเรียนภาษาเป็นเรื่องยากลำบาก

6. การเรียนการสอนแบบโครงการ (The Project Approach)

การเรียนการสอนแบบโครงการ คือการสืบค้นหาข้อมูลอย่างลึกตามหัวเรื่องที่เด็กสนใจควรแก่การเรียนรู้จุดเด่นของโครงการคือความพยายามที่จะค้นหาคำตอบจากคำถามที่เกี่ยวกับหัวเรื่องไม่ว่าคำถามนั้นจะมาจากเด็กหรือจากครู หรือจากครูร่วมกับเด็กก็ตามจุดประสงค์ของโครงการคือการเรียนรู้เกี่ยวกับหัวเรื่องมากกว่าการแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องเพื่อตอบคำถามที่ครูเป็นผู้ถามงานโครงการจะไม่แยกเป็นรายวิชา แต่จะบูรณาการทุกวิชาเข้าด้วยกัน

7. โปรแกรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กอนุบาล MATAL

โปรแกรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กอนุบาล MATAL เป็นโปรแกรมที่จัดการเรียนการสอนให้เด็กเป็นศูนย์กลางมุ่งให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์กับ โลกรอบตัวเกิดความรูสึกที่เชื่อมโยงตนเองกับสังคมสิ่งแวดล้อมต่างๆ โปรแกรมนี้จัดขึ้นอย่างมีเป้าหมายเชิงพฤติกรรมและทัศนคติ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนการสอนในเชิงสร้างสรรค์โปรแกรมนี้ช่วยให้การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยกลายเป็นเรื่องง่ายและส่งเสริมการเรียนเรื่องที่ซับซ้อนได้มากขึ้น

8. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย

ประเทศไทยเรายังไม่มีทฤษฎีหรือหลักการในการพัฒนาเด็กที่พัฒนาขึ้นจากฐานข้อมูลที่มาจากเด็กไทย และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย ดังนั้นคณะกรรมการวิจัยจึงได้พยายามศึกษาและผสมผสานความรู้ตามหลักสากลกับภูมิปัญญาวิถีชีวิตและระบบคุณค่าของสังคมไทยเข้าด้วยกันเพื่อช่วยให้ได้หลักการและรูปแบบในการพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพ โดยปัจจุบันคณะผู้วิจัยกำลังดำเนินการต่อเนื่องเป็นโครงการที่ 7 เพื่อติดตามผลการใช้รูปแบบการพัฒนา เด็กปฐมวัย ตามวิถีชีวิตไทยต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีพัฒนาการที่ดี เป็นไปอย่างสมบูรณ์นั้น จะต้องใช้ระยะเวลา โดยเริ่มตั้งแต่วัยต้นของชีวิตทั้งนี้การพัฒนานั้นมีแนวทางการพัฒนาโดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้ (วารณี เวสสุนทรเทพ. 2554 : 39 -41)

1. ทฤษฎีพัฒนาการจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์

ซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นนักจิตวิทยาชาวออสเตรียที่มีความเชื่อว่า พัฒนาการบุคลิกภาพของคนขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านสรีระหรือที่เขาเรียกว่าแรงขับ โดยสัญชาตญาณแรงขับดังกล่าวมี 3 ประเภท ได้แก่แรงขับทางเพศ (libido) แรงขับหรือความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ (Life-Preserving Drive) และแรงขับหรือความต้องการที่จะแสดงความก้าวร้าว (Aggressive Drive) โครงสร้างหลักของบุคลิกภาพ

1.1 อิด (Id) หมายถึงพลังหรือแรงผลักดันที่มีมาแต่กำเนิดเป็นสันทานดิบของมนุษย์ ที่มีแต่ความต้องการสนองสนองแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิ่งใดฟรอยด์เห็นว่าแรงผลักดันนี้มีอยู่ในทารก

1.2 อีโก้ (Ego) เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างบุคลิกภาพที่ได้มีการคิดรวบรวมข้อมูลต่างๆและมีการวางแผนการรู้จักรอคอยร้องขอหรืออื่นๆเพื่อให้ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ

1.3 ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่คอยควบคุมหรือปรับการแสดงออกของอิดและอีโก้ให้สอดคล้องกับเหตุผลความถูกผิดคุณธรรมหรือจริยธรรม

ขั้นตอนของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ

ขั้นที่ 1 ขั้นปาก (Oral Stages) อายุแรกเกิด -1 ปี

ขั้นที่ 2 ขั้นทวารหนัก (Anal Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพเด็กวัย 1-3 ปี

ขั้นที่ 3 อวัยวะเพศขั้นต้น (Phallic Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพวัย 3-5 ปี

ขั้นที่ 4 ขั้นพัก (Latency Stage) เป็นระยะพัฒนาบุคลิกภาพของวัย 5-12 ปี

2. ทฤษฎีพัฒนาการด้านจิตสังคมของอีริกสัน

อีริกอีริกสัน (Erik H. Erikson) เป็นนักจิตวิทยาพัฒนาการที่มีชื่อเสียงและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากมีแนวคิดที่ว่าวัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญและพร้อมเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวหากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กดีเด็กจะมองโลกในแง่ดีมีความเชื่อมั่นในตนเองในทางตรงกันข้ามหากประสบการณ์และสภาพแวดล้อมไม่ดีไม่เอื้อหรือส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของเด็กเด็กจะกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้ายไม่ไว้วางใจผู้อื่นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ขั้นพัฒนาการตามทฤษฎีของอีริกสัน

ขั้นที่ 1 ความรู้สึกไว้วางใจกับความรู้สึกไม่ไว้วางใจ (Trust versus Mistrust)

ช่วงแรกเกิด - 1 ปี

ขั้นที่ 2 ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองกับความละอายใจและไม่แน่ใจ (Autonomy Versus Doubt or Shame) ช่วง 1-3 ปี

ขั้นที่ 3 มีความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative Versus Guilt) ช่วง 3-6 ปี

“ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน ได้แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลตั้งแต่ทารกจนถึงวัยสูงอายุทำให้เป็นแนวทางสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะในวัยทารกซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการในวัยต่อไป”

3. ทฤษฎีวุฒิภาวะของกิเซล

อาร์โนลด์กิเซล (Arnold Gesell) เป็นนักจิตวิทยาที่มีความเชื่อในเรื่องของความเจริญเติบโตตามวุฒิภาวะโดยกล่าวว่า “วุฒิภาวะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอย่างมีระเบียบ โดยที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าภายนอก” กิเซลเชื่อว่าพฤติกรรมของเด็กจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมขึ้นการฝึกฝนหรือการเรียนรู้ไม่ว่าลักษณะใดก็ตามจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุถ้าหากร่างกายยังไม่พร้อมหรือยังไม่มีวุฒิภาวะขั้นพัฒนาการตามทฤษฎีของกิเซล ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทิศทางของการพัฒนาการ (Development Direction)- Cephalocaudal - Proximal Distal

ขั้นที่ 2 พัฒนาการมีความสัมพันธ์กันและเกี่ยวเนื่องกัน (Reciprocal Interweaving)

ขั้นที่ 3 พัฒนาการมีการใช้กิจกรรมร่วมกัน (Functional Asymmetry)

ขั้นที่ 4 การพัฒนาต่าง ๆ เป็นผลมาจากวุฒิภาวะ (Individuating Maturation)

4. ทฤษฎีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ตามแนวคิดของเพียเจต์

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิส ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กและพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวความคิดของเพียเจต์ได้อธิบายถึงพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาในความเห็นของเขาว่าบุคคลสามารถคิดดัดแปลงความคิดและแสดงความคิดของตนออกมาได้ย่อมเป็นผลมาจากขบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) และการจัดปรับขยายโครงสร้าง (Accommodation) โดยผลของการทำงานดังกล่าวจะเกิดเป็นโครงสร้างขึ้น (Schema) แนวความคิดเกี่ยวกับขบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้างและการจัดปรับขยายโครงสร้าง Assimilation หมายถึงการที่เด็กนำเอาสิ่งที่ตนรับรู้ใหม่ๆ เข้าไปผสมผสานกลมกลืนกับความรู้เดิมที่มีอยู่ซึ่งการรับรู้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กมองเห็นสิ่งใหม่ในแง่ของสิ่งเดิมที่เคยรู้จักการปรับขยายโครงสร้าง หมายถึงการนำความรู้ใหม่ที่ได้รับไปปรับปรุงความคิดให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

ทฤษฎีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ตามแนวคิดของเพียเจต์

ขั้นที่ 1 ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) อายุแรกเกิด -2 ปี

ขั้นที่ 2 ก่อนการคิดอย่างมีเหตุผล (Preoperational Stage) อายุ 2-7 ปีแบ่งเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 ขั้นก่อนความคิดรวบยอด (Preconceptual Thought) อายุ 2-4 ปี

ระยะที่ 2 ขั้นคิดได้เองโดยไม่รู้เหตุผล (Intuitive Thought) อายุ 4-7 ปี

ทฤษฎีด้านสติปัญญาของเพียเจต์ช่วยให้เข้าใจกระบวนการคิดของเด็กซึ่งเป็นกลไกการคิดที่มีความต่อเนื่องเป็นขั้นตอนตั้งแต่การเรียนรู้จากประสาทสัมผัสการเคลื่อนไหวเข้าใจในสิ่งที่เป็นรูปธรรมและไปสู่การคิดอย่างมีเหตุผลในสิ่งที่เป็นนามธรรมพัฒนาการจะเป็นไปตามลำดับขั้นจะข้ามขั้นไม่ได้แต่อัตราพัฒนาการอาจมีความแตกต่างกันในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันซึ่งเป็นหลักทั่วไปของพัฒนาการทุกๆ ด้านอยู่แล้ว”

5. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ศึกษาค้นคว้าทางด้านพัฒนาการทางจริยธรรมซึ่งได้รับอิทธิพลความคิดและผลงานมาจากเพียเจต์ โดยโคลเบอร์กเห็นด้วยว่าพัฒนาการทางการคิดเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางจริยธรรมเช่นเดียวกับเพียเจต์ซึ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะมีลำดับขั้นเช่นเดียวกับพัฒนาการด้านอื่นๆ และมีแนวคิดว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันและมีระยะเวลาของการพัฒนาในแต่ละขั้นต่างกัน

ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ระดับขั้นที่ 1 Premoral หรือ Preconventional วัย 2-10 ปี มี 2 ระยะ

ระยะที่ 1 การหลบหลีกการถูกลงโทษช่วงอายุ 2-7 ปี

ระยะที่ 2 การแสวงหารางวัลช่วงอายุ 7-10 ปี

6. ทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจของบรุนเนอร์

บรุนเนอร์ (Bruner) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิดและใช้เหตุผล (Cognitive) โดยอาศัยแนวคิดของเพียเจต์เป็นหลักพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจเกิดจากสิ่งต่อไปนี้

1. การให้เด็กทำสิ่งต่างๆอย่างมีอิสระมากขึ้น
2. การเรียนสัญลักษณ์ที่ใช้แทนสิ่งต่างๆ
3. พัฒนาการทางความคิด
4. ผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ
5. ภาษาเป็นกุญแจของพัฒนาการด้านความคิด
6. การพัฒนาทางความคิดพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดของมนุษย์แบ่งเป็น

3 ขั้นดังนี้

1. Enactive Stage
2. Iconic Representation Stage
3. Symbolic Representation Stage

ลำดับขั้นการสอนอย่างมีเหตุผล

ขั้นที่ 1 การสอนควรเริ่มด้วยการให้ผู้เรียนสัมผัสสิ่งต่างๆที่เรียน

ขั้นที่ 2 การสอนควรเน้นให้เด็กเกิดการพัฒนาขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับรู้อย่างแจ่มแจ้ง

ครูควรเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์หรือเลือกเหตุการณ์ที่เด่นชัดและเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม

ขั้นที่ 3 จัดให้มีการอภิปรายระหว่างเด็กในกลุ่มที่เรียนร่วมกันเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆเนื้อหาที่เรียนเพื่อให้เด็กใช้ภาษาและเกิดการพัฒนาขั้นรูปธรรม

หลักการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภรณ์ คุรุรัตนะ และวนาท รักสกุล ไทย (2547 : 32) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (3-5 ปี) ตามแนวคิดของกลุ่มนักการศึกษาสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

1. กระบวนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอนปฐมวัย สาระสำคัญเรื่องหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพและสอดคล้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของการศึกษาแต่ละระดับ โดยปรับให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และปรับบทบาทครูจากผู้สั่งสอนถ่ายทอดความรู้มาเป็น

ผู้อำนวยการความสะดวกช่วยเหลือชี้แนะสนับสนุนและเอาใจใส่ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ ด้วยเทคนิคหรือยุทธศาสตร์การสอนที่เหมาะสมกับวัยส่งเสริมผู้เรียนให้สร้างองค์ความรู้โดยเรียน จากประสบการณ์จริงและกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กได้สัมผัสปฏิบัติด้วยตนเองทั้งนี้ครูควรใช้วิธีการสอน ที่หลากหลายใช้แหล่งการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากห้องเรียน โรงเรียนและหนังสือเรียนเพื่อให้เกิด ความเหมาะสมสอดคล้องกับความแตกต่างของเด็กแต่ละกลุ่มแต่ละคนตลอดจนบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

2. การปรับกระบวนการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยเป็นมิติหนึ่งของศาสตร์ทางการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาจากทฤษฎีและแนวคิดของผู้ที่ศึกษาและเข้าใจใน ธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กมานานนับศตวรรษต่อมาได้มีความคิดใหม่เกิดขึ้นและมีหลายแนวคิด ที่สอดคล้องและมีความเห็นในหลักการพัฒนาเด็กเช่นที่เคยคิดเคยปฏิบัติมาแต่เดิมจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลทางสังคมความคาดหวังต่างๆ ที่ทำให้นักการศึกษา หลายกลุ่มได้พยายามแสวงหาแนวคิดและสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือที่เรียกว่านวัตกรรมการศึกษาขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยหลักความเชื่อหลักทฤษฎีที่ว่าด้วยพัฒนาการเด็กและการเรียนรู้เป็นฐานนักการศึกษา หลายกลุ่มได้นำรูปแบบการสอนตามความเชื่อและเหตุผลเชิงทฤษฎีไปปฏิบัติติดตามผลมีรายงาน และผลการวิจัยเผยแพร่กันในแวดวงการศึกษาปฐมวัยซึ่งกระตุ้นให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตื่นตัวในการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ มากขึ้นดังจะเห็นได้จากการจัดทำ แนวและแผนการจัดประสบการณ์การฝึกอบรมการประชุมปฏิบัติการการสัมมนาวิชาการเกี่ยวกับการ ใช้วัตกรรมการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่จัดขึ้นในหน่วยงานต่างๆ ตลอดมา

3. การเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ (Process Learning) การเรียนรู้ในแนวใหม่ต่าง จากการเรียนรู้เนื้อหาวิชาที่ครูสอนหรือถ่ายทอดให้เด็กโดยตรง (Direct Instruction) เด็กที่ได้รับ ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการจะมีความสามารถในการคิดการใช้ภาษาการ แสดงออกทางสร้างสรรค์การปรับตัวได้มีความเชื่อมั่นและมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเองสูงดังนั้นจึง ควรเร่งให้มีการปรับเปลี่ยนมโนคติทัศนคติและแนวปฏิบัติในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยเผยแพร่แนวคิดของกลุ่มนักการศึกษาที่สนับสนุนและชี้แนะแนวการสอนที่จะส่งผลดีต่อการ พัฒนาเด็กตามที่เรากำลังต้องการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีลักษณะเฉพาะตัวและจำเป็นต้องเรียนรู้ผ่าน การเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยการส่งเสริมศักยภาพของเด็กโดยเน้นการสร้างองค์ความรู้และ การรับความรู้ (Construct VS. Instruct) ให้ผลต่างกันผลจากการให้เด็กเรียนรู้จากการสร้างองค์ ความรู้เป็นการสร้างพลังการเรียนรู้ที่แท้จริงอันจะนำไปสู่การศึกษาที่ช่วยให้เด็กเป็นคนเก่งคนดีมี

ความสุข สิ่งที่ผู้สอนจะต้องเข้าใจให้ชัดเจนในเรื่องการนำแนวคิดในทฤษฎีแนวคิดของกลุ่มนักการศึกษา หรือนวัตกรรม ไปใช้ คือองค์ประกอบที่สัมพันธ์เชื่อมโยง 3 ประการ

ปฏิบัติ
 ประการที่ 1 คือความเชื่อ (Belief) ในแนวคิดที่ผู้สอนสนใจศึกษาต้องการนำไป

ปฏิบัติและสนับสนุนความเชื่อของตน
 ประการที่ 2 ความเข้าใจความรู้ในทฤษฎี (Theory) เพื่อใช้อธิบายเหตุผลในการ

ปฏิบัติ ประการที่ 3 ความสามารถในการปรับการสอนของตน (Practice) ด้วยความ
 เชื่อมั่นจะเห็นได้ว่านวัตกรรมการสอนไม่ใช่เทคนิคการสอนที่เรียนได้โดยตรงจากการเลียนแบบ
 ผู้อื่นและไม่ใช่แผนการสอนสำเร็จรูปที่เขียนไว้ให้ทุกคนนำไปใช้ได้เหมือนกันแต่ละองค์ประกอบ
 จะประสานสนับสนุนกันและเกิดขึ้นต่อเนื่องเพื่อพัฒนาและแสวงหา (Inquiry) ความคิดและการ
 ปฏิบัติที่ชัดเจนและมีคุณภาพมากขึ้น

4. องค์ประกอบของการนำนวัตกรรมไปปฏิบัติ

ทิสนา แคมมณี และคนอื่นๆ (2545 : 33) กล่าวถึงองค์ประกอบของการนำ
 นวัตกรรมไปปฏิบัติว่านวัตกรรมการศึกษาปฐมวัยเกิดจากความคิดในการเพิ่มคุณภาพการเรียนการ
 สอนคำถามในเรื่องการจัดการศึกษาให้กับเด็กนั้น มิได้อยู่ที่ว่าควรจัดหรือไม่ควรจัดแต่ประเด็น
 คำถามทุกวันนี้ที่ทำให้เรายังคงแสวงหาคำตอบก็คือจะจัดการศึกษาอย่างไรให้เด็กได้รับการพัฒนา
 รอบด้านอย่างสมดุลเต็มตามศักยภาพ กรอบแนวคิดที่จะช่วยอธิบายและให้ความกระจ่างในเรื่องนี้
 ต้องอาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่มาสนับสนุนการบูรณาการทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนการนำผลการวิจัยที่
 เกี่ยวข้องไปใช้จริงการที่เราพูดกันเสมอว่าควรควรใช้แนวคิดในการจัดการเรียนรู้โดยเน้นเด็กเป็น
 ศูนย์กลาง หากมองในแง่การปฏิบัติแล้วอาจไม่ใช่สิ่งที่ทุกคนเข้าใจคิดได้ทำได้เปลี่ยนแปลงบทบาท
 ของตนได้ทันทีโดยรวดเร็วทั้งนี้ผู้บริหารและผู้สอนต้องเข้าใจว่า แนวคิดดังกล่าวเกิดจากการบูรณา
 การทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันเช่นขั้นตอนการพัฒนาทางจิตและสังคม (Psychosocial Stages) ของ
 Erikson ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Theory) ของ Piaget ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคม
 (Social Cognitive Theory) ของ Bandura ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theories) ที่ว่าด้วยความ
 ต้องการจำเป็นของมนุษย์ (Theory of Human Motivation) ของ Maslow และการพัฒนาเหตุผลเชิง
 คุณธรรม (Stages of Moral Reasoning) ของ Kohlberg เป็นต้นนอกจากการบูรณาการทฤษฎีที่
 หลากหลายเข้าด้วยกันแล้วผู้สอนยังต้องกำหนดกรอบของมวลประสบการณ์และสร้างกิจกรรมต่างๆ
 ให้เหมาะสมกับวัยความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กรายบุคคลและรายกลุ่ม (Developmentally
 Appropriate Curriculum) มีความเข้าใจในการรู้วิธีประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

(Authentic Assessment) และใช้ระบบสะท้อนข้อมูลการสอนจากการสังเกตบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กเพื่อการวางแผนการสอนในครั้งต่อไป (Reflective Teaching) ผู้คิดค้นและสนับสนุนแนวคิดนี้ได้นั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นตัวเด็กเป็นสำคัญการศึกษาแนวทฤษฎีต่างๆจะช่วยให้ผู้สอนเกิดวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สามารถสร้างพลังการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน

กลุ่มแนวคิดที่นำเสนอในที่นี้มีความเห็นที่ชัดเจนและชี้ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ 4 ประการ คือ หลักการเรียนรู้ (Principles of Learning) บทบาทของครู (Teacher Role) บทบาทเด็ก (Student Role) และการจัดสภาพการเรียนรู้ (Learning Environment) ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนมีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้โดยอาศัยสภาพจริงที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของเด็ก
2. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะกับวัยและความสามารถของเด็ก (Developmentally Appropriate Curriculum)
3. บูรณาการเนื้อหากิจกรรมและทักษะการเรียนรู้โดยเชื่อมโยง 6 พื้นฐานประสบการณ์ของเด็กและขยายความคิดอย่างต่อเนื่องต่อยไปมีความหมายและมีความสัมพันธ์กัน (Integration)
4. ให้โอกาสเด็กสัมผัสปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (Manipulation)
5. ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูโดยทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดและได้ปรับตัวทางสังคม (Interaction and Communication)
6. ให้เด็กมีโอกาสเลือกคิดตัดสินใจในการทำกิจกรรมโดยมีผู้ใหญ่ให้กำลังใจสนับสนุน (Adult Support)
7. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เด็กมีความคิดอิสระและสนับสนุนความคิดริเริ่ม (Child-Initiated Atmosphere)
8. สร้างเสริมความรู้สึกรักภูมิใจในการทำกิจกรรมและความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (Self-Esteem)
9. ติดตามสังเกตเด็กสะท้อนข้อมูลจากการสังเกตและประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นจริง (Authentic Assessment)
10. ปรับเปลี่ยนบทบาทครูในฐานะผู้สอนมาเป็นผู้สังเกต (Observer) ผู้เรียนรู้ (Learner) และผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)

11. ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับบทบาทของพ่อแม่ และสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็ก (Parents as Teachers and Partners) วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวควรได้รับการพิจารณาจากมุมมองด้านปรัชญาการกำหนดจุดมุ่งหมายการดำเนินการสอนและการประเมินผลไปพร้อมๆ กันการนำองค์ความรู้หรือแนวทฤษฎีหลากหลายไปใช้ เป็นสิ่งที่ต้องทำด้วยความเข้าใจความตั้งใจและความมั่นใจทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์และความพร้อมของผู้บริหารผู้สอนและผู้ปกครองซึ่งจะต้องพิจารณาด้วยสายตาที่กว้างไกลเพื่อประสานแนวปฏิบัติให้บรรลุผลตามที่ทุกฝ่ายต้องการ

นพเนตร บวรธรรม (2545 : 45) กล่าวว่า หลักการศึกษาปฐมวัยว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก หลักการเรียนรู้ สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ต้องมีความรู้และเข้าใจว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมี วิธีการ และมีกระบวนการเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันใช้ความรู้สึก ความเคยชิน และประสบการณ์เดิมที่ตนเองเคยได้รับมาใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยของเรา จะว่าไปแล้วความรู้ต่างๆ ก็ได้เปลี่ยนไป สภาพสังคม เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง ก็หมุนเวียนเปลี่ยนไป การที่จะยึดความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม ก็จำเป็นอยู่ แต่ต้องนำมาผสมผสานกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นอะไรที่เป็นสิ่งที่ดีที่เหมาะสมและนำมาใช้กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในปัจจุบันนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2550 : 5) กล่าวถึงวิถีเรียนรู้ของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 3 ปีว่าผู้บริหารและครูปฐมวัย ตลอดจนผู้ปกครองเด็ก ต้องเข้าใจว่าเด็ก 6 ขวบแรก มีกระบวนการเรียนรู้เป็นของ

ตนเองเรียนรู้จากการสัมผัส ชิมจับสิ่งที่ทำสิ่งที่เห็นตลอดเวลาวิธีการเรียนรู้ของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 3 ปี มีวิธีการเรียนรู้ ดังนี้

1. เรียนรู้จากการปรับตัว
2. เรียนรู้โดยการฝึกทักษะต่างๆ และการฝึกหัดอบรม
3. เรียนรู้โดยสัญชาตญาณ
4. เรียนรู้โดยสัมผัสและสัมพันธ์กับคนธรรมชาติวัตถุสิ่งแวดล้อม
5. เรียนรู้จากการเลียนแบบ
6. เรียนรู้จากการกระตุ้นจูงใจเสริมแรง
7. เรียนรู้จากการกล่อมเกลาคิดใจอารมณ์สุนทรียภาพ

เด็ก 4 - 6 ปีวิธีการเรียนรู้จะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งกิจกรรมที่เน้น มีดังนี้

1. เรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติเพื่อนผู้ใหญ่
2. เริ่มเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรมและพัฒนาไปสู่สัญลักษณ์ นามธรรมที่ง่าย ๆ

จากตัวอย่างเหตุการณ์ และการอบรม สั่งสอน

3. เรียนรู้จากกิจกรรมการเคลื่อนไหว การมีส่วนร่วม และการแสดงออก
4. เรียนรู้ด้วยการฝึกคิดและจินตนาการจากสิ่งเร้าเช่น ภาพ นิทาน เพลง และ

การได้เห็นปรากฏการณ์ที่เป็นจริง

5. เรียนรู้จากการเผชิญปัญหาที่ไม่ซับซ้อน โดยเด็กมีโอกาสได้ทดลองได้ค้นหาคำตอบ

ด้วยตนเอง

6. เรียนรู้จากกิจกรรมการเล่น ทั้งเล่นคนเดียว เล่นเป็นกลุ่ม เล่นเป็นห้อง ในสนาม

ป็นป้ายเครื่องเล่นที่ปลอดภัย

7. เรียนรู้จากกิจกรรมต่างๆ เพื่อฝึกให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม เช่น การอดทน การรู้จัก

รอคอยความรับผิดชอบ ความเป็นระเบียบ ความมีวินัยในตนเอง

8. เรียนรู้จากการใช้ภาษาทั้งที่เป็นคำพูด ท่าทาง การวาดภาพ การฟัง การทำตามคำสั่ง

การสนทนาโต้ตอบพัฒนาการทางภาษาเป็นสื่อในการนำไปสู่พัฒนาการทางสติปัญญา และทาง

สังคม

ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน ผู้สอนได้จัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

(สอบครูคอตคอม. 2552 : 12)

1. บทเรียนเริ่มจากง่ายไปยาก โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการรับรู้ของเด็กแต่ละวัย มีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาและขยายวงไปสู่ความรู้แขนงอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและโลกรอบตัว

2. วิธีการเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ และตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน การนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ยัดเยียดหรือกดดัน เนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเด็กหมดความสนใจ

3. ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิด ในแนวต่างๆ ของเด็ก รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ จากการประมวลผลข้อมูลและเหตุผลต่างๆ และคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบ

4. แนวการเรียนรู้ควรสัมพันธ์ และสอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนไม่จำกัดสถานที่ หรือเวลา และทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้เท่าเทียมกัน

5. มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้นๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ใช้ภาษาที่นุ่มนวลให้กำลังใจและเป็นไปในทางสร้างสรรค์

6. สื่อที่ใช้ประกอบการเรียน ระวังให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุผลตามเป้าหมายซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจน คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จนรู้ชัด เรียนจนทำได้ และเรียนเพื่อจะเป็น

7. การประเมินผล มุ่งเน้นพัฒนาการของนักเรียนในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาจากผลการทดสอบทางวิชาการ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินผลตนเองด้วย

สุมน อมรวิวัฒน์ (2550 : 10) ได้กล่าวถึงบุคลิกภาพครูที่เหมาะสมว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูจึงควรต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ด้านบุคลิกภาพ

- 1.1 มีกิริยาวาจาเหมาะสม
- 1.2 อารมณ์ดี มีเมตตา
- 1.3 ใช้ภาษาแจ่มชัด
- 1.4 ขจัดความลำเอียง
- 1.5 หลีกเลี่ยงการตำหนิ

- 1.6 หมั่นคิดริเริ่มสร้างสรรค์
  - 1.7 อารมณ์ขันแทรกสร้าง
  - 1.8 สร้างสัมพันธ์ฉันท์มิตร
  - 1.9 ติดตามทันโลกเสมอ
  - 1.10 คั้นให้เจอความสามารถเด็ก
- 2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้**
- 2.1 เกม เพลง นำมาใช้
  - 2.2 ให้เล่านิทานสนุก
  - 2.3 ปลูกใจให้หมั่นคิด
  - 2.4 ไม่เกาะติดในห้องเรียน
  - 2.5 ผลิตเปลี่ยนเวียนรายงาน
  - 2.6 บูรณาการทุกวิชา
  - 2.7 สรรหาสื่อหลากหลาย
  - 2.8 เลิกบรรยายให้ปฏิบัติ
  - 2.9 จัดตามหลักการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child - centered)

สรุปหลักการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพและสอดคล้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของการศึกษาแต่ละระดับโดยปรับให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และปรับบทบาทครูจากผู้ส่งสอนถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยเหลือชี้แนะ สนับสนุนและเอาใจใส่ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการด้วยเทคนิคหรือยุทธศาสตร์การสอนที่เหมาะสมกับวัยส่งเสริมผู้เรียนให้สร้างองค์ความรู้โดยเรียนจากประสบการณ์จริงและกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กได้สัมผัสปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้ครูควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลายใช้แหล่งการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากห้องเรียน โรงเรียนและหนังสือเรียนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องกับความแตกต่างของเด็กแต่ละกลุ่มแต่ละคนตลอดจนบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

สภาพบรรยากาศการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่นความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน และช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมความประพฤติอันดีงามให้แก่นักเรียน

ความสำคัญของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

นฤมล เนียมหอม (2548 : 4) ได้กล่าวถึงสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากการสำรวจเอกสารงานวิจัย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน 2531 ได้ค้นพบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจ ในบทเรียนและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ที่ครูให้ความเอื้อ ออาทรต่อนักเรียน ที่นักเรียนกับนักเรียนมีความสัมพันธ์กันที่มีระเบียบ มีความสะอาด เหล่านี้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการ ทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้มา โรงเรียนและในการเรียน ร่วมกันเพื่อนๆ ถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกลึกซึ้งให้เกิดขึ้นต่อนักเรียน ได้ ก็นับว่าครู ได้ทำหน้าที่ ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยแท้จริง ดังนั้นการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งประมวลได้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เช่น ห้องเรียนที่ไม่ คับแคบจนเกินไป ทำให้นักเรียนเกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม
  2. ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามและความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียนเช่น ห้องเรียนที่สะอาดที่จัด โต๊ะเก้าอี้ไว้อย่างเป็นระเบียบ มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกัน นักเรียนจะซึมซับ สิ่งเหล่านี้ไว้โดยไม่รู้ตัว
  3. ช่วยส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น มีแสงสว่างที่เหมาะสม มีที่นั่งไม่ใกล้ กระดานดำมากเกินไป มีขนาด โต๊ะและเก้าอี้ที่เหมาะสมกับวัยรูปร่างของนักเรียนนักศึกษา ฯลฯ
  4. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดมุม วิชาการต่างๆ การจัดป้ายนิเทศ การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน
  5. ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การฝึกให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การฝึกให้มีอัธยาศัยไมตรีในการอยู่ร่วมกัน ฯลฯ
  6. ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการมา โรงเรียน เพราะในชั้นเรียนมีครูที่เข้าใจ นักเรียน ให้ความเมตตาเอื้ออารีต่อนักเรียน และนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
- ทศนา แจมมณี (2548 : 22) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดีจะช่วย ส่งเสริมและสร้างเสริมผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมได้เป็นอย่างดี ทำใ้ นักเรียนเรียนด้วยความสุขรักการเรียน และเป็นคนใฝ่เรียนใฝ่รู้มีแนวการจัดดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร

สภาพแวดล้อมที่ดีมีผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก จึงควรมีการดูแลในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1.1 ดูแลสภาพแวดล้อมรอบอาคารและบริเวณให้สะอาด และรื้อถอนปลุกต้นไม้ให้ร่มเงา และช่วยกรองฝุ่นละออง ดูแลสวนหย่อมให้สวยงามเสมอนอกจากนี้ บริเวณที่เป็นพื้นดิน ควรปลูกหญ้าคลุมดิน เพื่อป้องกันฝุ่นฟุ้งกระจายในช่วงฤดูแล้ง

1.2 ท่อและรางระบายน้ำ หรือแหล่งน้ำ เช่น บ่อน้ำ ในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีฝาปิด หรือมีรั้วกัน มิให้เด็กพลัดตกได้

1.3 บริเวณที่พักขยะ หรือที่ทิ้งขยะภายนอกอาคาร ควรจัดเก็บให้เป็นสัดส่วน ภาชนะรองรับขยะมีฝาปิดมิดชิด ห่างจากแมลงและสัตว์พาหะนำโรคต่างๆ

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาคาร

เด็กๆ ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในอาคาร ครูผู้ดูแลเด็กจึงควรดูแลสิ่งแวดล้อมในอาคารให้สะอาดและปลอดภัยเสมอ ดังนี้

2.1 หมั่นตรวจสอบสภาพอาคาร ประตู หน้าต่าง อุปกรณ์ โต๊ะ เก้าอี้ให้อยู่ในสภาพดี หากมีส่วนชำรุด ควรรีบแจ้งให้ผู้รับผิดชอบซ่อมแซม โดยเร็ว เพราะอาจเป็นอันตรายกับเด็ก

2.2 จัดวางสิ่งของ ของเล่นเด็ก และเครื่องใช้สอยต่างๆ ให้เป็นระเบียบ และเช็ดทำความสะอาดสม่ำเสมอ โดยใช้ผ้าเปียก ไม่แนะนำให้ใช้ไม้ขี้เฒ่าปัดฝุ่น เนื่องจากทำให้ฝุ่นฟุ้งกระจาย

2.3 ไม่วางสิ่งของกีดขวางทางเดินหรือประตูเข้าออก เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายเด็ก ในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น ไฟไหม้ แก๊สรั่ว เป็นต้น

2.4 จัดพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วนตามการใช้งาน เช่น ห้องรับประทานอาหาร ห้องทำกิจกรรม และห้องนอน หากใช้บริเวณเดียวกัน ควรทำความสะอาดทุกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรม

2.5 ทำความสะอาดเพดาน ฝาผนัง และพื้นห้องสม่ำเสมอ โดยเริ่มจากบนลงล่าง และแนะนำให้ใช้ผ้าเปียกเช็ดแทนการปัดฝุ่น สำหรับพื้นห้องควรเช็ดทุกวัน และดูแลไม่ให้พื้นเปียก

2.6 จัดให้มีการระบายอากาศ และแสงสว่างเพียงพอ โดยเปิดช่องระบายอากาศ หน้าต่าง ให้มีแสงสว่างธรรมชาติเข้าถึง และอากาศถ่ายเทได้ดี เพื่อลดการเจริญเติบโตของเชื้อโรคในอากาศ และลดการใช้ไฟฟ้า

3. การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

น้อมศรี เฑาะ และคณะ (2549 : 18) ได้จัดทำหลักสูตรจุฬาลักษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กอนุบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แนวคิดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการการจัดศูนย์การเรียนรู้ และการทำโครงการหลักสูตรนี้ได้นำเสนอเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยดังนี้ ห้องเรียนควรมีอากาศถ่ายเทสะดวกมีแสงสว่างเพียงพอและสม่ำเสมอทั่วห้อง โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับวัย น้ำหนักเบาให้เด็กเคลื่อนย้ายได้โดยสะดวกเด็กแต่ละคนมีเครื่องใช้ส่วนตัวในการทำความสะดวกร่างกายและเครื่องใช้ในการนอน โดยจัดเก็บเป็นระเบียบ สวยงามใช้วัสดุอุปกรณ์ในการตกแต่งห้องเรียนให้สวยงามเลือกสรรวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่มีความสร้างสรรค์ ทนทาน หลากหลายมาใช้งาน โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและความทนทานมีการจัดระบบการวางวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กหยิบใช้ได้โดยสะดวก มีการตรวจสอบความสะดวกความพร้อมในการใช้งานของวัสดุอุปกรณ์และสื่ออย่างสม่ำเสมอเลือกสถานที่ในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม เช่น กิจกรรมที่สงบอยู่ไกลจากกิจกรรมที่เสียงกิจกรรมที่ต้องการแสงสว่างอยู่ใกล้กับหน้าต่าง เป็นต้น จัดการจราจรทั้งในและนอกห้องเรียนให้สะดวกต่อการเคลื่อนไหวของเด็กขณะทำกิจกรรมสิ่งสำคัญคือสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้อบอุ่น เป็นมิตรและเต็มไปด้วยความรักความเมตตา

4. การดูแลวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ และของเล่นเด็ก

การจัดวางวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ไว้อย่างเป็นระบบจะช่วยเสริมในเรื่องสุขภาพ และความปลอดภัยให้แก่เด็ก ดังนั้น ครูผู้ดูแลเด็กควรดำเนินการดูแลวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ดังนี้ จัดให้มีแก้วดื่มน้ำ ประจำตัวเด็กแต่ละคน และล้างทำความสะอาดทุกครั้ง

4.1 จัดให้มีที่เก็บแปรงสีฟันที่ถูกสุขลักษณะ คือ แยกเก็บของเด็กแต่ละคน และอยู่ในที่อากาศถ่ายเทดี

4.2 ทำความสะอาดที่นอน หมอน ผ้าห่มเด็ก อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยครูผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ปกครองนำกลับไปซักที่บ้านทุกเย็นวันศุกร์

4.3 เลือกของเล่นเด็กที่ปลอดภัย ได้แก่ พื้นผิวเรียบ ทำความสะอาดง่าย เกลือบสีที่ปลอดภัย หลีกเลียงของเล่นที่เปราะบาง แดงง่าย แหลมคม หรือมีชิ้นส่วนเล็กๆ หลุดง่ายทำความสะอาดของเล่นต่าง ๆ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

4.4 ควรจัดให้มีของเล่นเด็กจากวัสดุธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่น เครื่องเล่นไม้ เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

4.5 ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาชนะพลาสติกที่ไม่ได้มาตรฐาน เพราะจะทำให้เกิดการสะสมสารพิษเป็นอันตรายต่อร่างกายได้

5. การดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม

ห้องน้ำ ห้องส้วมที่ดีควรแยกจากกัน สะอาด ถูกสุขลักษณะตลอดจนมีสุขภัณฑ์ที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก เพราะจะช่วยให้เด็กมีสุขนิสัยการขับถ่ายที่ดี และปลอดภัยจากการลื่น พลัดตก และการติดเชื้อโรคต่างๆ ได้ ซึ่งผู้ดูแลเด็กเล็กควรดูแล ดังนี้

5.1 ทำความสะอาด พื้น ผ้าม่าน ห้องน้ำทุกวัน และหมั่นเช็ดพื้นให้แห้งอยู่เสมอ

5.2 จัดให้มีแสงสว่างและการระบายอากาศเพียงพอจะช่วยลดกลิ่นความอับชื้น และการเจริญเติบโตของเชื้อโรค เชื้อราได้ดี

5.3 กรณีใช้สุขภัณฑ์เป็นขนาดผู้ใหญ่ ควรจัดหาอุปกรณ์ช่วยเสริมการใช้งานให้เด็กใช้ได้อย่างปลอดภัย เช่น มีราวจับขนาดเหมาะกับมือเด็ก มีเก้าอี้ หรือ โตะเตี้ยๆ ให้เด็กก้าวขึ้นไปนั่ง โถส้วม หรือ ใช้อ่าง ล้างมือได้อย่างสะดวก

5.4 จัดให้มีน้ำใช้เพียงพอ และมีสายฉีดน้ำหรือขันน้ำ สำหรับใช้ในการทำความสะอาดหลังการขับถ่าย

5.5 ภายในห้องส้วม หรือด้านหน้าห้องส้วม ควรมีอ่างล้างมือพร้อมสบู่ผ้าเช็ดมือ เพื่อฝึกให้เด็กได้ทำความสะอาดมือหลังการขับถ่ายทุกครั้ง

5.6 เก็บน้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม ให้มิดชิด ห่างจากมือเด็ก

5.7 อุปกรณ์ และแปรงขัดห้องน้ำ ควรเก็บในที่อากาศถ่ายเทสะดวก และนำผึ่งแดดเป็นครั้งคราว เพื่อลดการสะสมเชื้อโรค

5.8 ฝึกให้เด็กมีพฤติกรรมการใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ถูกวิธี ได้แก่ ราดน้ำหรือกดชักโครกทุกครั้งหลังการใช้ส้วม ทั้งกระดากหรือเศษขยะลงในถังขยะที่จัดให้ ไม่ทิ้งสิ่งอื่นใดลงในโถส้วมเด็ดขาด

6. การจัดการขยะและน้ำเสีย

ขยะและน้ำเสียมักผลกระทบต่อสุขภาพ ดังนั้น จึงควรจัดวางระบบในการดูแลสิ่งที่ควรปฏิบัติ มีดังนี้

6.1 จัดให้มีที่รองรับขยะ ที่มีสภาพดี มีฝาปิดมิดชิด วางตามจุดต่างๆ ในศูนย์ฯ อย่างเพียงพอ เช่น ภายในห้อง บริเวณสนามเด็กเล่น ห้องครัว และห้องส้วม เป็นต้น

6.2 แยกภาชนะเก็บขยะ อย่างน้อย 4 ประเภท คือ

6.2.1 ขยะแห้งทั่วไป

6.2.2 ขยะที่สามารถนำกลับไปใช้ได้ใหม่

6.2.3 ขยะเปียกที่เป็นเศษอาหาร หรือขยะจากห้องครัว

6.2.4 ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ กระจก สารเคมี น้ำยาทำ

ความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม เป็นต้น

6.3 รวบรวมขยะออกจากตัวอาคารทุกวัน เพื่อไม่ให้มีขยะตกค้างภายในอาคาร และนำไปรวมไว้ในที่พักขยะนอกอาคาร ขยะที่รอการนำไปกำจัดต้องเก็บอย่างมิดชิด พ้นจากการสัมผัสของสัตว์และพาหะนำโรค

6.4 คูแตรางระบายน้ำจากห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องครัว ให้ระบายได้ดีไม่มีขยะตกค้าง อุดตัน หรือมีน้ำนิ่งขัง และควรมีฝาปิดท่อระบายน้ำให้ปลอดภัยจากการพลัดตกของเด็ก

6.5 น้ำทิ้งจากครัว หรือห้องอาหาร ซึ่งมีคราบไขมัน ควรปล่อยผ่านบ่อดักไขมัน ก่อนทิ้งลงท่อระบายหรือแหล่งน้ำสาธารณะ

7. การควบคุมและป้องกันแมลงและพาหะนำโรค

เด็กๆ อาจเจ็บป่วยจากเชื้อโรคที่มากับแมลงและสัตว์พาหะนำโรคต่างๆ ได้ เช่น แมลงวัน แมลงสาบ ทำให้เกิดอาการอุจจาระร่วงหรือ ยุง ทำให้เกิดโรคไข้เลือดออก ไข้สมองอักเสบ เป็นต้น การควบคุมและป้องกัน ควรทำดังนี้

7.1 กำจัดแหล่งที่มีน้ำขัง เพื่อป้องกันการแพร่พันธุ์ยุง โดยทำลายภาชนะที่มีน้ำขัง หรือแหล่งน้ำนิ่ง อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

7.2 ดูแลสภาพแวดล้อมในศูนย์ฯ ให้สะอาดอยู่เสมอ ป้องกันแมลงวัน แมลงสาบ และหนู โดยจัดเก็บขยะอย่างถูกวิธี

7.3 ถ้างทำความสะอาดถึงขยะและบริเวณที่พักขยะเพื่อลดการหมักหมมสิ่งสกปรกต่างๆ

7.4 ให้เด็กได้นอนในมุ้งลวด หรือถ้าไม่มี ควรจัดให้ห้องนอนมีแสงสว่าง และการระบายอากาศดี

บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน

การจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต่างปรารถนาให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรบรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ความปรารถนานี้เป็นจริง กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน จัดแบ่งได้ 6 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้ (พรณี ชูทัย, 2542 : 261) กล่าวไว้ว่า

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ

2. บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสได้คิดได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดด้วย โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวลบรรยากาศเช่นนี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกรังเกียจ

3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่ามีนักเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้ อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความยอมรับนับถือตนเอง

4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียน เป็นมิตรยอมรับให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ รักครู รักโรงเรียนและรักการมาเรียน

5. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีใช้การควบคุม ไม่ให้มีอิสระครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียน และฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างมีขอบเขต

6. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นผู้สอนจึงควรพูดถึงสิ่งที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จให้มากกว่าการพูดถึงความล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่สิ่งที่ล้มเหลว เพราะการที่คนเราคำนึงถึงแต่ความล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น

บรรยากาศทั้ง 6 ลักษณะนี้ มีผลต่อความสำเร็จของผู้สอนและความสำเร็จของผู้เรียน ผู้สอนควรสร้างให้เกิดในชั้นเรียน

ประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียน

คูมม อมรวิวัฒน์ (2542 : 13) ได้สรุปผลการวิจัยเรื่องสภาพในปัจจุบันและปัญหาด้านการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาไว้ สรุปได้ว่า บรรยากาศในชั้นเรียนต้องมีลักษณะทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สร้างความสนใจใฝ่รู้และศรัทธาต่อการเรียน นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนักเรียนและระหว่างครูกับนักเรียน ความรักและศรัทธา

ที่ครูและนักเรียนมีต่อกัน การเรียนที่รื่นรมย์ปราศจากความกลัวและวิตกกังวล สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้นจึงสามารถแบ่งประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียนได้ 2 ประเภท คือ

1. บรรยากาศทางกายภาพ

2. บรรยากาศทางจิตวิทยา

บรรยากาศทั้ง 2 ประเภทนี้ มีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งสิ้น

บรรยากาศทางกายภาพ (Physical Atmosphere)

บรรยากาศทางกายภาพหรือบรรยากาศทางด้านวัตถุ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆภายในห้องเรียนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู มีความสะอาด มีเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้การเรียนของนักเรียนสะดวกขึ้น เช่น ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมแสงเข้าถูกทาง และมีแสงสว่างเพียงพอ กระจกหน้าต่างมีขนาดเหมาะสม โต๊ะเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับวัยนักเรียน เป็นต้น

บรรยากาศทางจิตวิทยา หมายถึง บรรยากาศทางด้านจิตใจที่นักเรียนรู้สึกสบายใจ มีความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และมีความรักความศรัทธาต่อผู้สอน ตลอดจนมีอิสระในความกล้าแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน

การจัดสภาพบรรยากาศการเรียนการสอน

บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่นความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน และช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมความประพฤติอันดีงามให้แก่นักเรียน การจัดทำมีลักษณะดังนี้

1. การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 15) กล่าวถึงการจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ ว่าเป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนรวมถึงสิ่งต่างๆ ที่เสริมความรู้ เช่น ป้ายนิเทศมุมวิชาการ ชั้นวางหนังสือ โต๊ะวางสื่อการสอน ฯลฯ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้เกิดความสบายตา สบายใจแก่ผู้พบเห็น ถ้าจะกล่าวโดยละเอียดแล้ว การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ ได้แก่ การจัดสิ่งต่อไปนี้

1.1 การจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ของนักเรียน

1.1.1 ให้มีขนาดเหมาะสมกับรูปร่างและวัยของนักเรียน

1.1.2 ให้มีช่องว่างระหว่างแถวที่นักเรียนจะลุกนั่งได้สะดวก และทำกิจกรรม
ได้คล่องตัว

1.1.3 ให้มีความสะดวกต่อการทำความสะอาดและเคลื่อนย้ายเปลี่ยนรูปแบบ
ที่นั่งเรียน

1.1.4 ให้มีรูปแบบที่ไม่จำเจ เช่น อาจเปลี่ยนเป็นรูปตัวที่ ตัวยู รูปครึ่ง
วงกลม หรือ เข้ากลุ่มเป็นวงกลมได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน

1.1.5 ให้นักเรียนที่นั่งทุกจุดอ่านกระดานคำได้ชัดเจน

1.1.6 แถวหน้าของโต๊ะเรียนควรอยู่ห่างจากกระดานคำพอสมควร ไม่น้อย
กว่า 3 เมตร ไม่ควรจัดโต๊ะติดกระดานคำมากเกินไป ทำให้นักเรียนต้องแหงนมองกระดานคำและ
หายใจเอาฝุ่นขอลักเข้าไปมาก ทำให้เสียสุขภาพ

1.2 การจัดโต๊ะครู

1.2.1 ให้อยู่ในจุดที่เหมาะสม อาจจัดไว้หน้าห้อง ข้างห้องหรือหลังห้องก็ได้
งานวิจัยบางเรื่องเสนอแนะให้จัด โต๊ะครู ไว้ด้านหลังห้องเพื่อให้มองเห็นนักเรียนได้อย่าง
ทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การจัด โต๊ะครู นั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดที่นั่งของนักเรียนด้วย

1.2.2 ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งบน โต๊ะและในลิ้นชักโต๊ะ
เพื่อสะดวกต่อการทำงานของครูและการวางสมุดงานของนักเรียน ตลอดจนเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัย
ความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่นักเรียน

1.3 การจัดป้ายนิเทศ ป้ายนิเทศไว้ที่ฝาผนังของห้องเรียน ส่วนใหญ่จะติดไว้ที่
ข้างกระดานดำทั้ง 2 ข้าง ครูควรใช้ป้ายนิเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน โดย

1.3.1 จัดตกแต่งออกแบบให้สวยงาม น่าดู สร้างความสนใจให้แก่นักเรียน

1.3.2 จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับบทเรียน อาจใช้ติดสรุป

บทเรียน ทบทวนบทเรียนหรือเสริมความรู้ให้แก่นักเรียน

1.3.3 จัดให้ใหม่อยู่เสมอ สอดคล้องกับเหตุการณ์สำคัญหรือวันสำคัญต่างๆ
ที่นักเรียนเรียนและควรรู้

1.3.4 จัดติดผลงานของนักเรียนและแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าในการเรียน
ของนักเรียนจะเป็นการให้แรงจูงใจที่น่าสนใจวิธีหนึ่ง

แนวการจัดป้ายนิเทศ

เพื่อให้การจัดป้ายนิเทศได้ประโยชน์คุ้มค่า ครูควรคำนึงถึงแนวการจัดป้าย
นิเทศในข้อต่อไปนี้

1. กำหนดเนื้อหาที่จะจัด ศึกษาเนื้อหาที่จะจัด โดยละเอียดเพื่อให้ได้แนวความคิดหลัก หรือสาระสำคัญ เขียนสรุป หรือจำแนกไว้เป็นข้อๆ
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัด โดยคำนึงถึงแนวความคิดหลักสาระสำคัญของเรื่องและคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายว่าต้องการความรู้อะไร แะไหน อย่างไร
3. กำหนดชื่อเรื่อง นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อ เรื่องที่ดีต้องเป็นใจความสั้นๆ ก็นใจความให้ความหมายชัดเจน ท้าทาย อาจมีลักษณะเป็นคำถาม และชี้ให้เห็นวัตถุประสงค์ในการจัดแผนป้าย
4. วางแผนการจัดกล่าวๆ ไว้ในใจว่าจะใช้วัสดุอะไรบ้าง แล้วจึงช่วยกันจัดหาสิ่งเหล่านั้น อาจเป็นรูปภาพ แผนภาพภาพสเก็ทซ์ ของจริง หรือจำลอง การ์ตูน เท่าที่พอจะหาได้
5. ออกแบบการจัดที่แน่นอน โดยคำนึงถึงสิ่งที่มีอยู่ โดยสเก็ทซ์รูปแบบการจัดลงบนกระดาษรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าคล้ายแผ่นป้ายว่าจะวางหัวเรื่องรูปภาพ และสิ่งต่างๆ ในตำแหน่งใด คำบรรยายอยู่ตรงไหน ใช้เส้นโยงอย่างไรจึงจะน่าสนใจ ควรออกแบบสัก 2 - 3 รูปแบบแล้วเลือกเอารูปแบบที่ดีที่สุด
6. ลงมือจัดเตรียมชิ้นส่วนต่างๆ ให้มีขนาดและอยู่ในสภาพพร้อมที่จะขึ้นแสดงบนแผ่นป้ายได้อย่างเหมาะสม หัวเรื่องจะใช้วิธีใดภาพต้องฉณีไก๋ใหม่ คำบรรยายจะทำอย่างไรเตรียมให้พร้อม
7. ลงมือจัดจริงบนแผ่นป้ายตามรูปแบบที่วางไว้ อาจทดลองวางบนพื้นราบในพื้นที่เท่าแผ่นป้ายก่อน เพื่อระยะเวลาที่เหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง
  - 1.4 การจัดสภาพห้องเรียน ต้องให้ถูกสุขลักษณะ กล่าวคือ
    - 1.4.1 มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีหน้าต่างพอเพียง และมีประตูเข้าออกได้สะดวก
    - 1.4.2 มีแสงสว่างพอเหมาะ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอ่านหนังสือได้ชัดเจน เพื่อเป็นการถนอมสายตา ควรใช้ไฟฟ้าช่วยถ้ามีแสงสว่างน้อยเกินไป
    - 1.4.3 ปราศจากสิ่งรบกวนต่างๆ เช่น เสียง กลิ่น ควัน ฝุ่น ฯลฯ
    - 1.4.4 มีความสะอาด โดยฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบช่วยกันเก็บกวาด เช็ดถูเป็นการปลูกฝังนิสัยรักความสะอาด และฝึกการทำงานร่วมกัน
  - 1.5 การจัดมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน ได้แก่
    - 1.5.1 มุมหนังสือ ควรมีไว้เพื่อฝึกนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมให้นักเรียนอ่านคล่อง ส่งเสริม การค้นคว้าหาความรู้ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ครูควรหาหนังสือ

หลายๆ ประเภท ที่มีความยากง่าย เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาให้อ่าน และควรรหาหนังสือชุดใหม่ มาเปลี่ยนบ่อยๆ การจัดมุมหนังสือควรจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อสะดวกต่อการหยิบอ่าน

1.5.2 มุมเสริมความรู้กลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ควรจัดไว้ให้น่าสนใจ

ช่วยเสริมความรู้ ทบทวนความรู้ เช่น มุมภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา มุมความรู้ ข่าวเหตุการณ์ ฯลฯ

1.5.3 มุมแสดงผลงานของนักเรียน ครูควรติดบนป้ายนิเทศ แขนงหรือจัดวาง ไว้บน โต๊ะ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จ และมีกำลังใจในการเรียนต่อไป อีกทั้งยังสามารถแก้ไขพัฒนาผลงานของนักเรียนให้ดีขึ้นโดยลำดับได้อีกด้วย

1.5.4 ตู้เก็บสื่อการเรียนการสอน เช่น บัตรคำ แผนภูมิภาพพลิก กระดาษ สี กาว ฯลฯ ควรจัดไว้ให้เป็นระเบียบ เป็นสัดส่วน สะดวกต่อการหยิบใช้ อุปกรณ์ชิ้นใดที่เก่าเกินไป หรือไม่ใช่แล้ว ไม่ควรเก็บไว้ในตู้ให้ดูรุงรัง

1.5.5 การประดับตกแต่งห้องเรียน ครูส่วนใหญ่มักนิยมประดับตกแต่ง ห้องเรียนด้วยสิ่งต่างๆ เช่น ม่าน มู่ลี่ ภาพ ดอกไม้ คำขวัญสุภาษิต ควรตกแต่งพอเหมาะไม่ให้ดูรกรุงรัง สีฉันทที่ใช้ไม่ควรฉูดฉาด หรือใช้สีสะท้อนแสง อาจทำให้นักเรียนเสียสายตาได้ การประดับตกแต่งห้องเรียนควรคำนึงถึงหลักความเรียบง่าย เป็นระเบียบ ประหยัด มุ่งประโยชน์และสวยงาม

1.5.6 มุมเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาด ตลอดจนชั้นวางเครื่องมือเครื่องใช้ของ นักเรียนเช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ กล่องอาหาร ปิ่น โต๊ะ ฯลฯ ควรจัดวางไว้อย่างเป็นระเบียบ และหมั่นเช็ดถูให้สะอาดเสมอ

2. การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา

จากการสำรวจเอกสารงานวิจัยได้ค้นพบว่า การจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาหรือ ทางด้านจิตใจ จะช่วยสร้างความรู้สึกล้นให้นักเรียนเกิดความสบายใจในการเรียน ปราศจากความกลัว และวิตกกังวล มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ไร้ความสนใจ ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียน การสอนด้วยความสุข นักเรียนจะเกิดความรู้เช่นนี้ขึ้นอยู่กับ “ครู” เป็นสำคัญ มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2546 : 8, 13)

2.1 บุคลิกภาพของครู

สภาพบรรยากาศของห้องเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครู ครูที่มี บุคลิกภาพดีเช่น การแต่งกาย การยืน การเดิน ท่าทาง น้ำเสียงการใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ฯลฯ เหมาะสมกับการเป็นครู จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ได้ดี บุคลิกภาพของครูมี ผลต่อความรู้สึกของนักเรียน ดังนี้

ครูประเภทที่ 1

ถ้าครูแสดงความเป็นมิตร	นักเรียนจะอบอุ่นใจ
ถ้าครูยิ้มแย้ม	นักเรียนจะแจ่มใส
ถ้าครูมีอารมณ์ขัน	นักเรียนจะเรียนสนุก
ถ้าครูกระตือรือร้น	นักเรียนจะกระปรี้กระเปร่า
ถ้าครูมีน้ำเสียงนุ่มนวล	นักเรียนจะสุขภาพอ่อนนุ่ม
ถ้าครูแต่งตัวเรียบร้อย	นักเรียนจะเคารพ
ถ้าครูให้ความเมตตาปรานี	นักเรียนจะมีจิตใจอ่อนโยน
ถ้าครูให้ความยุติธรรม	นักเรียนจะศรัทธา

ครูประเภทที่ 2

ถ้าครูเข้มงวด	นักเรียนจะหงุดหงิด
ถ้าครูหน้าเนื่อว้าว	นักเรียนจะรู้สึกเครียด
ถ้าครูจุนเจียว	นักเรียนจะอึดอัด
ถ้าครูบ่นบึ้ง	นักเรียนจะกลัว
ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย	นักเรียนจะขาดความเคารพ
ถ้าครูใช้น้ำเสียงดุคั้น	นักเรียนจะหวาดกลัว

ครูประเภทที่ 3

ถ้าครูทอดถอย	นักเรียนจะท้อแท้
ถ้าครูเฉยเมย	นักเรียนจะเฉื่อยชา
ถ้าครูเชื่องช้า	นักเรียนจะหงอยเหงา
ถ้าครูใช้น้ำเสียงราบเรียบ	นักเรียนจะไม่สนใจฟัง
ถ้าครูปล่อยปละละเลย	นักเรียนจะขาดระเบียบวินัย
ถ้าครูแต่งกายไม่เรียบร้อย	นักเรียนจะขาดความเคารพ

จากบุคลิกของครูทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมา สรุปได้ว่า

ครูประเภทที่ 1 จะสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย นักเรียนและครูจะยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ครูเปิด โอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีเหตุผล นักเรียนจะรู้สึกสบายใจในการเรียน เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

ครูประเภทที่ 2 จะสร้างบรรยากาศแบบเผชิญการ นักเรียนไม่ได้แสดงความคิดเห็น ครูจะเข้มงวด ครูเป็นผู้บอกหรือทำกิจกรรมทุกอย่าง นักเรียนไม่มีโอกาสคิดหรือทำกิจกรรมที่ต้องการ นักเรียนจะรู้สึกเครียดอีกอด นักเรียนจะขาดลักษณะการเป็นผู้นำ ขาดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์เป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

ครูประเภทที่ 3 จะสร้างบรรยากาศแบบตามสบาย เป็นบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนขี้ท้อ สับสนวุ่นวาย ขาดระเบียบวินัย ไม่มีความคงเส้นคงวา ครูไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ เป็นบรรยากาศที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

จากครูทั้ง 3 ประเภทที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ครูประเภทที่ 1 มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ก็จะสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย ทำให้นักเรียนรู้สึกสบายใจที่จะเรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากกว่าประเภทอื่นๆ บุคลิกภาพของครูจึงมีส่วนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ได้อย่างมาก

2.2 พฤติกรรมการสอนของครู

ยาเป็น เรื่องจรรยาบรรณ (2553 : 13) กล่าวถึงพฤติกรรมการสอนของครูว่า พฤติกรรมการสอนของครูมีบทบาทในการสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่ นักเรียน เช่นเดียวกับบุคลิกภาพของครู ในการสอนครูต้องใช้เทคนิคและทักษะการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียนและบทเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรู้เจตคติ และทักษะตามที่หลักสูตรกำหนด พฤติกรรมของครูควรเป็นดังนี้

2.2.1 ตอบสนองพฤติกรรมของนักเรียน โดยใช้เทคนิคการเสริมแรงที่เหมาะสม เช่น ใจวาจา ใจท่าทาง ให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนให้ทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ ครูควรเริ่มแรงให้ทั่วถึงและเหมาะสม

2.2.2 เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน แสดงให้นักเรียนเห็นว่าความคิดของเขามีประโยชน์ พยายามนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้

2.2.3 ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม การให้ทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้ นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใช้ความรู้ ความคิดความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ฝึกการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และได้ผลงานนำมาสู่ความภาคภูมิใจในกลุ่มและตนเอง ในการมอบหมายงานให้กลุ่มทำนั้น ครูควรคำนึงถึงความยากง่ายของงาน ความรู้และความสามารถของนักเรียนในกลุ่ม เพื่อให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ เป็นการสร้างความรู้สึทางบวกให้แก่ นักเรียน งานใดที่ครูเห็นว่ายาก ครูควรเข้าไปดูแลกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันคิดแก้ปัญหาในกลุ่มของตน ครูจะต้องมีความอดทนที่จะ

ไม่รับชี้แนะ หรือบอกวิธีการแก้ปัญหาดตรงๆ ต้องฝึกให้นักเรียนใช้วิธีการต่าง ๆ หลายๆ แบบจนสามารถแก้ปัญหาคสำเร็จ

2.2.4 ใช้เทคนิคและวิธีสอนที่ไม่ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียน ครูควรคิดค้นคว้าและแสวงหาแนวทางวิธีการใหม่ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน วิธีการสอนควรเป็นวิธีที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หรือนักเรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม เช่น วิธีการสอนแบบทดลอง แบบแก้ปัญหา แบบแสดงบทบาทสมมุติ แบบสืบสวนสอบสวน แบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แบบอภิปราย แบบศูนย์การเรียนรู้ ตลอดจนนวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจ การจะใช้วิธีสอนแบบใดนั้นครูต้องเลือกให้เหมาะสมกับบทเรียน ระยะเวลา สติปัญญาและวัยของนักเรียน

2.3 เทคนิคการปกครองชั้นเรียนของครู

จิตรา วสุวานิช (2545 : 135) กล่าวถึงเทคนิคการปกครองชั้นเรียนของครูว่า เทคนิคหรือวิธีการที่ครูใช้ปกครองชั้นเรียนมีส่วนส่งเสริมในการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา กล่าวคือ ถ้าครูปกครองชั้นเรียนด้วยความยุติธรรมยึดหลักประชาธิปไตย ใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ ยินดีปฏิบัติ นักเรียนก็จะอยู่ในห้องเรียนอย่างมีความสุข เกิดความรู้สึกอบอุ่นพอใจและสบายใจ ในทางตรงกันข้ามถ้าครู โหด ไม่ยุติธรรม เลือกที่รักมักที่ชัง ปกครองชั้นเรียนแบบเผด็จการ นักเรียนจะเกิดความรู้สึกไม่ศรัทธาครู ไม่เห็นคุณค่าของระเบียบกฎเกณฑ์ส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจเรียนไม่อยากมาโรงเรียนในที่สุด ดังนั้นเทคนิควิธีการปกครองชั้นเรียนของครูจึงมีความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาด้วยในการปกครองชั้นเรียน ครูควรยึดหลักต่อไปนี้

2.3.1 หลักประชาธิปไตย ครูควรให้ความสำคัญต่อนักเรียนเท่าเทียมกัน ให้ความเสมอภาคให้อิสระ ให้ออกาสแก่ทุกคนในการแสดงความคิดเห็น ขณะเดียวกันครูต้องใจกว้าง ยินดีรับฟังความเห็นของทุกคน และควรฝึกให้นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ให้ออกาสอยู่ร่วมกันอย่างประชาธิปไตย

2.3.2 หลักความยุติธรรม ครูควรปกครองโดยใช้หลักความยุติธรรมแก่นักเรียนทุกคน โดยทั่วถึง นักเรียนจะเคารพศรัทธาครู และยินดีปฏิบัติตามกฎระเบียบของครู ยินดีปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของครู ตลอดจนไม่สร้างปัญหาในชั้นเรียน

2.3.3 หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

เมตตา หมายถึง ความรักและเอ็นดู ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเป็นสุข

กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

มุทิตา หมายถึง ความยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ลาภยศ สุขสรรเสริญ

อุเบกขา หมายถึง ความเที่ยงธรรม การวางตัวเป็นกลาง การวางใจเฉย
ถ้าครูทุกคนยึดหลักพรหมวิหาร 4 ในการปกครองชั้นเรียน นอกจากจะทำให้
นักเรียนมีความเคารพศรัทธาครู และมีความสุขในการเรียนแล้วยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรม ให้แก่นักเรียนด้วย

2.3.4 หลักความใกล้ชิด การที่ครูแสดงความเอาใจใส่ ความสนใจ ให้ความ
ใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา วิธีการแสดงความสนใจ
นักเรียนทำได้หลายวิธี ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

2.3.4.1 ครูจะต้องรู้จักนักเรียนในชั้นทุกคน รู้จักชื่อจริง ชื่อเล่น ความสนใจ
ของเด็กแต่ละคนเป็นต้นว่า งานอดิเรก มีพี่น้องกี่คน จุดเด่นจุดด้อย ของนักเรียนแต่ละคน

2.3.4.2 ครูจะต้องแสดงความสนใจในสารทุกข์สุกดิบของเด็กแต่ละ
คน เช่น หมั่นถามความเป็นไปของพี่น้อง ความกตัญญูของการสะสมแต้มปี คือ ไม่เพียงรู้แต่ว่า
เด็กเป็นอะไรในข้อ 1 แต่รู้ข่าวคราวเคลื่อนไหวของสิ่งเหล่านั้นด้วย

2.3.4.3 ครูจะมอบเวลาของตนเพื่อเด็ก เวลาที่นอกเหนือจากงาน
สอน ได้แก่ เวลาเย็นหลังเลิกเรียน ช่วงพักระหว่างการเรียน เพื่อช่วยเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็น
พิเศษ ว่าต้องการขอคำปรึกษา ต้องการขอคำแนะนำในการหารายได้พิเศษ ครูจะต้องพร้อมที่จะให้
ความช่วยเหลือเด็กได้ตลอดเวลา

2.3.4.4 ครูจะต้องใกล้ชิด สัมผัสทั้งร่างกายและจิตใจ คำสั่งสอนและการ
กระทำของครูจะต้องสอดคล้องกัน เป็นต้นว่า ถ้าครูจะอบรมสั่งสอนเด็กเรื่องความซื่อสัตย์ ครู
จะต้องปฏิบัติตนเป็นคนซื่อสัตย์ด้วยเช่นกัน ภาษีสัมผัสก็เป็นสิ่งจำเป็น การจับต้องตัวบ้างจะเป็นสื่อ
นำให้เด็กรู้สึกถึงความใกล้ชิดสนิทสนม

2.4 ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน

ประคินันท์ อุปรมัย (2541 : 133) กล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน

ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล 2 คน หรือ
บุคคล 2 ฝ่าย โดยต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนมี 3 ลักษณะ ได้แก่

2.4.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
เป็นไปด้วยดี หมายถึง ทั้งครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้
ซักถาม ครูให้ความเป็นกันเองแก่นักเรียน ให้นักเรียนมีอิสระและมีความสุขสบายใจในการทำ
กิจกรรม บรรยากาศภายในห้องเรียนก็จะไม่ตึงเครียด เป็นบรรยากาศที่รื่นรมย์ นำเรียน นำสอน
ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

2.4.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน บรรยากาศในห้องเรียนจะเต็มไปด้วยความอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่ดีให้แก่กันได้ถ้านักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ มีความสัมพันธ์กันที่รักใคร่กลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ฯลฯ นักเรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้นั้น ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ กล่าวคือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ปกครองดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง ส่งสอนอบรมบ่มนิสัยและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนได้ถูกต้อง นักเรียนก็จะค่อยๆ ซึมซาบและจับเอาสิ่งที่ดีงาม ทั่วไปปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะเฉพาะตนที่พึงประสงค์ เมื่อนักเรียนทุกคนต่างเป็นคนดี เพราะมีครูดี ทุกคนก็จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันเป็นส่วนสร้างเสริมให้เกิดบรรยากาศที่พึงปรารถนาขึ้นในห้องเรียน

2.4.3 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา หมายถึง การพูดจาาร่วมกัน ในชั้นเรียนระหว่างครูกับนักเรียน อาจเป็นการบรรยาย การอภิปราย การถามคำถาม การมอบหมายงาน การพูดของนักเรียน เป็นต้น ทั้งหมดนี้มีอิทธิพลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเช่นกันและ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 17) ได้กล่าวถึงผลดีของการมีปฏิสัมพันธ์ทางวาจาที่ดีต่อกันไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การแสดงออกทางวาจาด้วยดีระหว่างครูกับนักเรียน จะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน
2. ช่วยให้การเรียนได้ผลดี เพราะมีการสื่อความหมายที่ถูกต้องเข้าใจกัน
3. ช่วยให้นักเรียนรู้สึกสบายใจที่จะรับวิชาการ หรือทำความเข้าใจบทเรียนและกล้าแสดงความคิดเห็น โดยไม่หวาดกลัวครู
4. ช่วยให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจในตัวครูมีเหตุผล
5. ช่วยให้แก้ปัญหาการเรียนการสอนในชั้นได้
6. ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้เกิดเจตคติ ความสนใจค่านิยม และผลการเรียนรู้ เป็นไปตามจุดหมายที่กำหนดไว้

การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาจานั้นควรใช้อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมทางวาจาที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เช่น ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน ครูชมเชยสนับสนุนให้กำลังใจ ครูยอมรับหรือนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้ ครูถามเพื่อให้นักเรียนตอบ ฯลฯ โดยครูหลีกเลี่ยงการใช้อิทธิพลทางตรง (Direct Influence) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงฝ่ายเดียว เช่น ครูบรรยาย ครูสั่งการ ครูวิจารณ์ฝ่ายเดียว ฯลฯ ดังนั้น ครูควรสร้างปฏิสัมพันธ์ทางวาจาโดยใช้อิทธิพลทางอ้อมเพื่อส่งผลดีต่อการเรียนการสอน

สรุป การจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพเป็นการจัดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เสริมความรู้ เพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้เกิดความสบายตา สบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นการส่งเสริม สนับสนุนต่อการจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยา ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึที่ดีต่อการเรียนการสอนและเกิดความศรัทธาในครูผู้สอน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา โดยปรับบุคลิกภาพความเป็นครูให้เหมาะสมปรับพฤติกรรมการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียนและสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่จัดการศึกษาให้เด็กมีพัฒนาการครบถ้วนตามวัย โดยเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ควรขึ้นอยู่กับการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้ปกครอง ที่จะช่วยกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย โดยเรียนรู้ผ่านการเล่นที่น่าสนใจ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

บุปผา สุขภาคกิจ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับน้อยและรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัญหาระหว่างผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบปัญหาตามความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีประสบการณ์บริหารน้อยกับผู้ที่มีประสบการณ์บริหารมากผู้บริหารทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

วีระ พลรักษา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน ในจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณก่อสร้างจากทางราชการและองค์กรเอกชนมากที่สุด โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ พัฒนากร และผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ดำเนินงาน อาคารศูนย์เป็นอาคารเอกเทศชั้นเดียว พื้นคอนกรีต มุงด้วยกระเบื้องหรือสังกะสี มีห้องเก็บอุปกรณ์ห้องน้ำ ห้องส้วม และห้องครัว บริเวณและใกล้อาคารเป็นสนามเด็กเล็ก และ

ที่พักผ่อนได้ร่มไม้ สภาพที่ตั้งศูนย์มีความเหมาะสม สะอาดเรียบร้อยและปลอดภัย งบประมาณ
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองเด็ก และองค์กรท้องถิ่นมากที่สุด

นิภาพรรณ หงส์ชูเกียรติ (2544 : บทคัดย่อ) การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ
และปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลด้าน
การพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน และด้าน
การติดต่อสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับการ
ปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้างใน 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาเด็ก ด้านกิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง
และด้านการติดต่อสื่อสาร ส่วนด้านการช่วยเหลือและสนับสนุนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับการปฏิบัติ
เป็นประจำ สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คือ ด้าน
กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง และด้านการติดต่อสื่อสาร นอกนั้นมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปาน
กลาง ในด้านการพัฒนาเด็ก และระดับมากที่สุด ในด้านการช่วยเหลือและสนับสนุน

สมคิด หอมพิบูล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย
ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดลพบุรี พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีความพร้อมใน
ระดับปานกลาง โดยมีระดับความพร้อมตามลำดับ ดังนี้ ด้านการยอมรับภายในท้องถิ่น ด้านบุคลากร
ด้านการประสานงานและการจัดการ และด้านงบประมาณ เมื่อพิจารณาแต่ละชั้นขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล พบว่า ชั้น 2 มีความพร้อมในระดับมาก ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 3 ชั้น 4 และ
ชั้น 5 มีความพร้อมในระดับปานกลาง

ลือชัย บุญคุ้ม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาปฐมวัยของ
องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย
ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากทุกเรื่องส่วนปัญหาอุปสรรค
ที่พบ คือ ด้านครูที่เลี้ยงหรือครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งด้าน
หลักสูตร การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินพัฒนาการของเด็ก ยังไม่มีอาคารสถานที่ที่เป็นของ
ตนเอง ขาดงบประมาณสื่ออุปกรณ์และเครื่องเล่นสนามสำหรับเด็กการประชาสัมพันธ์สื่อสารกับ
ผู้ปกครองมีน้อยเกินไป ผู้ปกครองให้เวลาดูแลช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กน้อย สำหรับแนวทาง
แก้ไขมีข้อเสนอแนะคือควรมีการพัฒนาครูที่เลี้ยงหรือครูผู้สอนด้วยการให้ศึกษาต่อ การฝึกอบรม
สัมมนา ศึกษาดูงาน และการสนับสนุนเอกสารทางวิชาการ ควรจัดให้มีการนิเทศติดตามช่วยเหลือ
แนะนำโดยศึกษานิเทศก์หรือผู้มีประสบการณ์เฉพาะด้าน ควรจัดตั้งงบประมาณหรือประสานขอ
ความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการจัดหาอาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ เครื่องเล่นสนามให้

เพียงพอรวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสพบปะ และรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการจัดการศึกษา

พัชรินทร์ อาลัยลักษณ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม สามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์การจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยได้ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับต่อไปนี้ ด้านบุคลากร ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ และองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกันสามารถจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่แตกต่างกัน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกันสามารถจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์แก่เด็ก ด้านวิชาการและการจัดประสบการณ์แก่เด็ก ด้านบุคลากร การเงินและพัสดุ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

อรุณี นาคกล่อม (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารงานและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการบริหารงานระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรีเขต 3 จากการศึกษางานวิจัยสรุปว่าผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็กมีความคาดหวังด้านบริหารงานอาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ช่อ สันธนพิพัฒน์ (2550 : บทคัดย่อ) รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบนำอยู่ดีเด่น โรงเรียนเทศบาล 4 วัดศรีบัวบานสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วยด้านการวางแผน โดยการแสดงถึงภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นแกนหลักในการบริหารและดำเนินงาน ร่วมกับบุคลากรประสานงานให้กับหน่วยงานที่ ด้านการดำเนินงานตามแผน โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบในการมอบหมายภารกิจที่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติด้านการตรวจสอบและประเมินผล โดยการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ มีการนิเทศงานปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงให้เหมาะสม โดยการให้บุคลากรในโรงเรียน มีส่วนร่วมและปรึกษาหารือแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติการกิจ เพื่อนำผลการปฏิบัติมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผลสำเร็จของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบนำอยู่ดีเด่น พบว่า มีหน่วยงาน สถานศึกษาต่างๆ มาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมากและ

โรงเรียนได้รับรางวัลชุมชนไว้วางใจให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการ โรงเรียนและบริจาค
ทรัพยากรเป็นจำนวนมาก

นฤมล เอกธรรมสุทธิ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความรู้ ทักษะ การปฏิบัติต่อสิทธิ
เด็กของผู้ปกครองเด็กวัยก่อนเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราชตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กครอบคลุมสิทธิขั้นพื้นฐาน 4
ด้าน คือ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิในการพัฒนา และสิทธิใน
การมีส่วนร่วม พบว่า ผู้ปกครองมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กอยู่ระดับปานกลางมากที่สุดโดย
ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องสิทธิเด็กในด้านการได้รับการพัฒนามากที่สุด และด้านสิทธิในการอยู่รอด
น้อยที่สุด ผู้ปกครองเด็กมีทัศนคติต่อสิทธิเด็กอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้ปกครองเด็กมีทัศนคติที่ดี
ต่อสิทธิในด้านการพัฒนามากที่สุด และด้านสิทธิการมีส่วนร่วมของเด็กน้อยที่สุดและผู้ปกครองมี
การปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิเด็กอยู่ในระดับสูง โดยผู้ปกครองมีการปฏิบัติในด้านสิทธิในการอยู่รอดมาก
ที่สุด และสิทธิในการพัฒนามีการปฏิบัติค่าที่สุด เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่าความรู้เรื่อง
สิทธิเด็ก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติต่อเด็กตามสิทธิเด็กของผู้ปกครอง ทักษะต่อสิทธิ
เด็กมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตามสิทธิเด็กของผู้ปกครอง และความรู้เรื่องสิทธิเด็กมี
ความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อเรื่องสิทธิเด็กของผู้ปกครอง

ราเพย แดงประไพ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการของ
ผู้ปกครองต่อบริการ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบล อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการต่อบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมาก
โดยเฉพาะ 3 อันดับแรก คือ การบริการด้านโภชนาการ ด้านบุคลากร และด้านสุขภาพ
ความต้องการของผู้ปกครองต่อบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามสถานภาพของผู้ปกครอง
โดยรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้น จำแนกตามอายุและรายได้ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

สมบัติ เขียวนิล และคนอื่นๆ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของ
ผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอปะคำ
จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านอาคารสถานที่ผู้ปกครองมีความคาดหวังให้จัดสวนหย่อมและปลูกไม้ประดับ
ให้ความร่มรื่นเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตของเด็กลำดับสุดท้ายผู้ปกครอง ไม่ให้ความสำคัญของการจัด
สวนหย่อมและปลูกไม้ประดับช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย

ทิพวรรณ วรรณภักดี (2551 : บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
ความต้องการของชุมชนที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กวัยอนุบาลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 ด้าน พบว่า คนในชุมชนส่วนมากต้องการให้เด็กวัยอนุบาลมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามลำดับ ดังนี้ด้านวัฒนธรรม และประเพณี คือ การมีส่วนร่วมการระต่อ ผู้ใหญ่ ด้านทักษะในการดำเนินชีวิตและทักษะทางสังคม คือ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง ด้านสุขภาพกาย และสุขภาพะทางกาย คือการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัย ไข้เจ็บด้านการใฝ่รู้ใฝ่เรียน คือ การแสดงพฤติกรรมอยากรู้ อยากลอง โดยการฟัง การมอง การถาม จับต้อง และลงมือกระทำ ด้านสุขภาพจิต และอารมณ์ คือการเป็นคนที่มีความร่าเริงยิ้มแย้มและ ทักทายเมื่อพบเจอผู้รู้จัก ด้านการคิดและสติปัญญา คือ การเป็นคนช่างสังเกต และตั้งคำถาม เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆด้านคุณธรรมและจริยธรรม คือ การมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตนได้ ตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่

บุญยิ่ง เทคน้อย (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและความต้องการในการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามทักษะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านตัวเด็ก ด้านผู้ดูแลเด็ก ด้านคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามทักษะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษา อายุ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่องค์การบริหารส่วนตำบล รับผิดชอบ และชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลสังกัดต่างกัน มีทักษะต่อสภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีระดับการดำเนินงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นกรรมการบริหารองค์การ บริหารส่วนตำบลที่มีอายุต่ำกว่า 41 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไป มีทักษะต่อการดำเนินงานทุกด้าน แตกต่างกัน และกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 2-4 และ ชั้น 5 มีทักษะต่อสภาพการดำเนินงานด้านตัวเด็ก แตกต่างกันเปรียบเทียบความต้องการ ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับ การศึกษา อายุ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ และชั้นขององค์การ บริหารส่วนตำบลที่กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสังกัดต่างกันมีทักษะต่อสภาพ การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีระดับการดำเนินงาน โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

รัชดาวรรณ บุญมีจิ๋ว (2551 : บทคัดย่อ) การดำเนินงานการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กน่ายู่ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมศูนย์เด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามสูง ผลการศึกษาพบว่า

ความพึงพอใจของพ่อ แม่ ผู้ปกครองต่อบริการของศูนย์เด็กเล็กหลังใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศูนย์เด็กเล็กมาอยู่ ความพึงพอใจโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านความพึงพอใจต่อภาพรวมการให้บริการมีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงของบุตรหลาน ในเรื่องพัฒนาการทางอารมณ์-จิตใจ กับเรื่องพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของบุตร หลาน เป็นผลมาจากศูนย์เด็กเล็ก และด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของศูนย์เด็กเล็ก เรื่องผู้ดูแลเด็กให้บริการด้วยรอยยิ้ม สุภาพ อธิษาศัยดี และผู้ดูแลเด็กดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้น เต็มใจในการดูแลเด็ก

อรอุมา สิ้นสุ และคณะ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องความคาดหวังของผู้ปกครอง ที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอคอนสวรรค์จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอคอนสวรรค์จังหวัดชัยภูมิในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้านคือลำดับที่หนึ่งด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองกับครูผู้ดูแลเด็กที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปรมรุ่ง วงศ์อนันต์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องปัจจัยในการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ารับการดูแลในสถานศึกษาเด็กเล็กเอกชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านหลักสูตรกิจกรรมการจัดประสบการณ์และการประเมินผล ผู้ปกครองให้น้ำหนักการตัดสินใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยผู้ปกครองเห็นว่าสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการใช้หลักสูตรที่เน้นการศึกษาแก่เด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายอารมณ์สังคม จิตใจและสติปัญญาใช้ในการจัดประสบการณ์แก่นักเรียนตามวัยและความสามารถของแต่ละคน กิจกรรม เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ มีการจัดประสบการณ์โดยมุ่งเตรียมความพร้อม โดยเน้นวิธีการเรียนปนเล่นและมีการจัดประสบการณ์โดยการให้นักเรียนได้ทัศนศึกษานอกสถานที่ เรียนรู้ด้วยตนเองจากของจริง

กนกกาญจน์ จันทรวงศ์ และปิ่นนภพยาห์ ฉิศสุนทรโรทยาน (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครองต่อการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ในข้อที่ว่า มีมุมจัดไว้ให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความถนัดความสนใจ และความต้องการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิทยาภรณ์ มานะจตุ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในอุดมคติ ตำบลคอนแก้ว อำเภอแมริมจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการดำเนินการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ในด้านบริหารด้านสถานที่ ด้านบริการและด้านกิจกรรมในระดับดี ผู้บริหาร ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชนเครือข่ายและนักวิจัย มีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาในระดับ มากและเด็กมีพัฒนาการทุกด้านในระดับดี

อนุรักษ์ มาสเนตร (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานการบริการด้านการศึกษ ตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัยของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในเขตบางซื่อเป็นการศึกษาการ ดำเนินงานการบริการด้านการศึกษิตตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กกรมอนามัยของสถานพัฒนาเด็ก ปฐมวัยในเขตบางซื่อใน 6 ด้านได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพการส่งเสริมพัฒนาการเด็กบริการอาหาร สะอาดปลอดภัยสภาพแวดล้อมสะอาดและปลอดภัยบุคลากรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองพบว่า มีระดับการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

บุฟอร์ด (Buford. 1977 : 57) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้ปกครองที่มีต่อการเรียน การสอนระดับอนุบาล พบว่าสภาพของเด็กจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอน ควรเน้นพัฒนาการทางอารมณ์ จิตวิทยาเป็นสำคัญ และพัฒนาการ ทางร่างกายควรจะมีกิจกรรม ที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกดี ต่อตนเอง ให้มากที่สุด

อัลบูลี่ (Albully. 1977 : 6) ได้ทำการวิจัยเมื่อ ค.ศ. 1977 เรื่องการพัฒนาเกณฑ์สำหรับ ก่อตั้ง โรงเรียนอนุบาลประจำตำบล ได้ข้อเสนองจากผลการวิจัยพบว่าเกณฑ์การจัดตั้งต้องพิจารณา ถึงสถานการณ์งบประมาณการสรรหาครู โครงสร้างของหลักสูตรให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและ ความต้องการของชุมชน

แมดเซน (Madsen. 1997 : 11) ศึกษาเรื่อง การวัดความฉลาดทางปัญญาของเด็กใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐบาลไทย ผลการวิจัยพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่เสี่ยงอยู่ใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แสดงลักษณะที่ปรากฏให้เห็นว่า มีความฉลาดทางปัญญาที่มีลักษณะเฉพาะตัว อย่างน้อย 3 ลักษณะ และเห็นว่าความฉลาดทางปัญญาของเด็ก 2 ปี และ 4 ปีมีความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะส่วนบุคคลกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แฟนตูสโซ (Fantuzzo. 2000 : 141) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน การศึกษาระดับปฐมวัย พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาระดับปฐมวัย มี 3 ลักษณะ คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บ้าน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียน และการเข้าร่วมประชุม ของโรงเรียน สำหรับผู้ปกครองที่เข้าไปมีส่วนร่วม พบว่า เป็นผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงจะมี

ส่วนร่วมมากกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยในการศึกษาปฐมวัย และผู้ปกครองที่ติดต่อกับโรงเรียนในระดับสูงที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาของเด็ก

พินา (Pena, 2000 : 329) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองคือภาษา สมาคมระดับการศึกษา ทักษะคิดของผู้ปกครอง บุคลากรในโรงเรียน วัฒนธรรม สภาพครอบครัว และความไม่ตระหนักของครูเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศผู้วิจัย สรุปได้ว่า เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่จะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เพื่อจะได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติโดยการได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกคน